

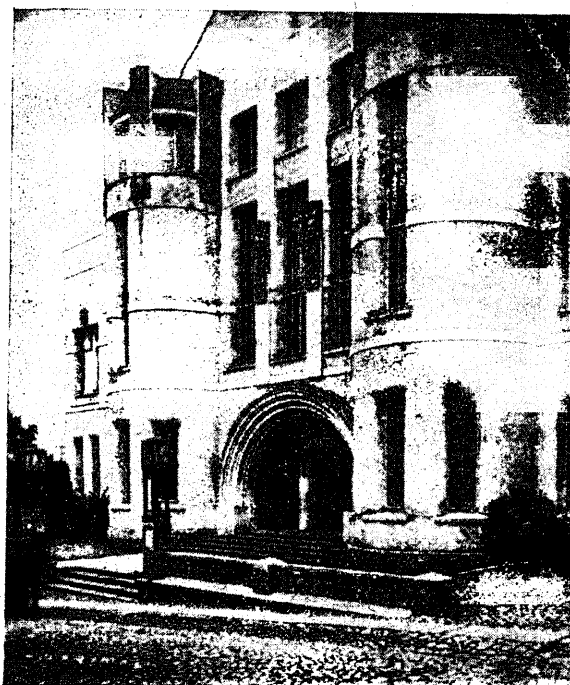
**Eelmises numbris algas H. Courths-
Mahleri uus romaan — Kui armastus ärkab.**

G
M
A
R
K

ROMAAN

No

19

Teaater „Vanemuine“ Tartus.

AR
Fr. R. Reuteri poolt
Eesti NSV riik. RE
Raamatukogus

SP
7593

**KIRJASTUS-OSAÜHISUS „ARENG“
TALLINN, 1928. A. VII. AASTAKÄIK**

Hind 40 senti.

Hindmõistatus

Nr. 19 (157).

Seadnud **Em. Gutmann.**

la	le	ta	lei	ma	mu	la	ma
tu	nan	kuu	ü	sa	te	elt	tas
ju	sin	ga	da.	rõõm	o	ti	bu
du	me	ei	lis	iial	kui	juh	tõ
hi	häl	rin	ta	liiv	saks	tii	la
ko	sääl	mets	saa	ta	gi	dalt	has
ko	ruu	hab	jäi	me's	tu	a	hin
ko	hin	has	ga	rüüd	ko	ko	me

Missugune Joh. Liivi luuletus on siin peidus? Lahendada ratsamehe kõnnaku abil.

Lahendused tulewad saata „Romaani“ talitusele, Tallinn, märgusõna all „**Hindmõistatus lahendus**“ kuni 23. novembrini 1928 a. Lahendusi võib saata mitu ühes ümbrikus ehk panna „Romaani“ talituse (Müüriwahe t. 16) sissekäigu juures (trepikojas) asuvasse kirjakasti. Lahendajate nimed avaldatakse „Romään“ nr. 23. (161).

Õigete lahenduste saatjate vahel loositakse välja:

1. **J. Jakobson — Tuhkur hobune.**
2. **Üks anne Ed. Wilde kogutud teostest;**
3. **Juhan Liiv — Käkimäe kägu.**

Loosimine on 26. novembril s.a. kell ½ 4 p.l. talituse ruumes, Müüriwahe, 16, millest palutakse lahendajaid võtta osa.

„Romaani“ talitus.

Hindmõistatus lahendus

Nr. 15 (153)

Õigeid seletusi saatsid:

Tallinnast: K. Allisson, Aleksander Aljas, Ralf Arman, Paul Aljas, Edgar Ant, M. Braun, A. Baldes, W. Balti, Alide Ellmann, O. Ennemust, Vold. Geering, A. Haava, Karl Helstein, Elmar Haamer, Erna Jaanson, A. Kirjamägi, Ants Kippar, Harry Kibus, E. Kõkman, Leop. Kukk, Aug. Kaasik, Agnes Luke, N. Mikker,

J. Nurm, Joh. Muruk, Alice Otsstavel, Aug. Orav, Irma Orav, L. Oja, Felix Pürand, A. Põlendik, P. Preden, Hans Reemann, Helene Reemann, P. Reemann, G. Tamberg, H. Tamberg, Elsa Tonska, J. Vilu, Veinberg, A. Kärp, S. Veiss, T. Busch.

Tartust: Karl Koolmeister, H. Koolmeister.
Võrust: Rudolf Sökk. **Pärnust:** Charly

Romaan

Ilmub kaks korda kuus.

SISU: Zane Grey: Lindprie. — H. Courths-Mahler: Kui armastus ärkab. — Peter Moy: Surm sillal. — W. Somerset-Maugham: Pillaja. — P. Grünfeldt: Warjud. — Leo am Bruhl: Tantsjanna sõrmus. — Ed. Wöhrmann: Tormil on toredad wiled. — Hilde Stein: Kellele ta Jaulis. — Beverley Nichols: Mis Te teeksite, kui . . . — J. O. Curwood: Maa ilma äärel. — Tött ja nalja.

Nr. 19 (157)

Oktoober 1928

VII aastakäik.

Lindprie.

Ameerika kirjaniku Zane Grey romaani.

12

„See oli Teist ilus,“ ütles ta. „Siin on naisekäed tarwilikud. Mina oskasin ainult wähe teha. Proua Laramie, Teie näete juba palju paremat wälja. Ja mina olen rõõmus. Ja laps on ka üsna walge ning puhas. Millist waewa ja mulle maksid, laps, enese riietumise, ja ometi olen selle weel teinud walesti. Kas ma Teile alati ei ütelnud, proua Laramie, et tulewad sõbrad? Täewas kannab selle eest hoolt.“

„Mul on nüüd enam usku kui waremalt,“ ütles proua Laramie. „Ganger Longstrethi tütar on minu juurde tulnud. Täi aega pärast Jimi surma arwasin ma, et hullume. Meil pole midagi. Kuidas oleksin ma wõinud iial oma laste eest hoolitseda? Aga nüüd tuleb mul julgust —“

„Proua Laramie, ärge muretsege enam midagi. Mina waatan, et Teie eest hoolitsetakse. Seda töotan ma Teile.“

„See on Teist ilus, preili Longstreth,“ hüüdis Duane. „Seda olen ma — Teist oodanud!“

See näis olewat neiu suurt kiitust. Ta walge nägu lõi lõvendama.

„Ka Teid, preili Ruth, tänan ma, et olete tulnud. Olen rõõmus, et teid neiu siin näen enese abilistena minu üksiku ülesande juures. Weel rõõmsam selle hea naise ja laste pärast. Kuid olge meilewad ettevaatlikud. Siia on karbetam tulla. Nüüd ma lahjun. Nägemiseni,

proua Laramie! Shtul astun ma jälle siia sisse. Nägemiseni!“

„Palun filmapilguks, härra ratsapolitseini!“ hüüdis preili Longstreth, kui Duane wälja läks. Neiu oli kahwatu ja imeilus. Ta tuli uksest wälja ja astus just tema lähedale. „Olen Teile teinud ülekohut!“ ütles ta südamlikult.

„Preili Longstreth, kuidas wõite seda ütelda!“ wastas Duane.

„Ma uskusin, mis mu isa ja Floyd Lamson Teist ütlesid. Nüüd näen ma, et olen Teile teinud ülekohut!“

See rõõmustab mind. Aga, preili Longstreth, palun ärge rääkige ülekohutu tegemisest. Olen olnud — rewolwimees. Nüüd olen ma ratsapolitseini. Minu kohus on wali teistele, mõnikord paraku ka süütutele. Aga Jumal teab, et ta minulegi raske on.“

„Tegin Teile ülekohut. Kui Teie jälle peate tulema minu majja, siis oleks see mulle auks. Mina —“

„Palun — palun mitte, preili Longstreth,“ katkestas Duane.

„Mu südametunnistus waebab mind,“ jatkas neiu. „Kas annate mulle kätt? Kas wõite mulle andeks anda?“

Runingliku liigutusega sirutas ta Duanele käe, teist kätt rinnale pannes.

Duane wõttis pakutud käest kinni. Ta ei teadnud muud teha.

Siis taipas ta, et neiu kõnel pidi olema mõni sügavam mõte kui ainult wabandus kujutletud ülekohtu eest. Neiu nägi nii ilus wälja, et Duane kindlasti uskus, üksti mees ei mõiks selle weetlemuse ees külmaks jääda.

Neiu jattas:

"Mina austan Teid Teie headuse pärast selle õnnetu naise vastu. Kui ta oli mahajäetud ja abitu, siis olite Teie tema sõber. See oli mehe tegu. Aga proua Laramie ei ole ainus õnnetu naine siin maailmas. Minagi olen õnnetul! Ka mina wajan mõib olla warsti sõpra. Kas tahate olla minu sõber? Olen nii üksi ja nül on hirmus hirm. Ma kardan — kardan. — Oh, mististi on mullegi sõpra waja. Kardan seda, mis Teie warem wõi hiljem aimate. Tahaksin Teid aidata. Väastkem elu, kui mitte aul! Kas ma pean olema üsna üksi — üsna üksi? Kas tahate — tahate olla minu — ?"

Neiu hääl lämbus.

Duanele paistis, nagu oleks neiu märganud ja leidnud, mida tema oli aimama hakanud —, et ta isa ja Lawson polnud need aujad mehed, kelleks nad endid nimetasid. Wõimalik, et ta veel enam teadis! Ta palwe wapustas teda. Ja ta soowis neiu aidata, soojemalt kui ta ital enne soowinud. Aga aru saades, mis neiu magusus temas äratas, tuli talle ühtlasi ta kardetaw olukord jälle meelde.

"Pean jääma oma kohusele truuks!" ütles ta kähiseva häällega.

"Kui Te mind tunneksite, siis teaksite ka, et ma ital ei suudaks Teid paluda sellele ustawust murda."

"Siis — tahan Teie eest kõik teha!"

"Ma tänan teid. Nul on häbi, et ma oma sugulast Floyd uskusin. Tema waletas — waletas! Wiibin täitsa pimedas ja hädas. Isa tahab, et ma Louisianasse tagasi lähaksin. Floyd püüab mind siin kinni hoida. Nad tülitsewad. Tean, et sünnib midagi hirmsat. Tean, et Teid wajan, kui — kui — Kas tahate mind aidata?"

"Jah," ütles Duane, ja tema pilk ajas were neiuile jälle näkku.

19

Pärast õhtusööki puges Duane wälja harilikule luurekõigule. Taewas puudusid tähed ja winge tuul kahistas puude lehti.

Duane seadis sammud Longstrethi farmimaja poole. Jõudes põõsastiku äärde, kuulis ta Lawsoni tuttawaid samme ja nägi, kuidas ta Longstrethi ukse awas.

Lai walgusjuga langes pimedusse.

Lawson astus üle läwe, uks läks kinni ja wäljas walitjes jällegi pimedus.

Waewalt oli kahelda, et Lawsoni jutlemine

Longstrethiga pidi Duane huwi äratama. Ta hiilis warbaotjabel ukse juurde, mõis aga waid tumedat hääletkoma kuulda. Peale selle oli ta seisuford siin kardetaw. Sellepärast läks ta maja nurga taha.

Suure hoone see külg oli wanem kui kaugegemal tagapool seisew suurem osa. Tal olid lihtsad sawiseinad. Kitsas käik seisis majade wahel ja wiis wäljast siseoie. See läbikäik pakus Duanele nüüd mõimaluse. Suurest hädahohust küsimata otsustas ta seda kasutada. Ta roomas ettewaatlikult edasi ja jõudis wõsas kuni läbikäigu suuni. Pimedas walgustas nõrk walguskuma lõhet müüris. Ta pidi enese küljeli käiku nihutama. Käik oli wäga kitsas, aga ta jõudis sinna kobinata. Läbikäik laienes pikkamisi. See andis temale mõtte, et ta kiire taganemise puhul pidi siseoie pögenema.

Jõudes praoni, märkas ta, et see jalg maad tema peast kõrgemal seisis. Talle ei jäänud muud nõu, kui jalgadele pudenenal seinale tuge otsida, põlwed vastu üht ja selga vastu teist seina toetada ning ennast nii ülewal hoida. Kui ta silmad juba praofõrgusel olid, siis ei küjunud ta midagi enam hädahohust, milles ta wiibis.

Longstreth näis olewat erutatud. Ta istus ja silitas oma wurrusid. Kulmud olid tal kibras. Lawsoni nägu oli tume ja sünge, aga kandis taltlutamata otsustawuse ilmet.

"Täna toimetame mõlemad asjad," ütles Lawson, "sellepärast ma siia tulin."

"Kui see mulle aga ei sobi, sellest siin rääkida?" tõrjus Longstreth kärjitatult. "Mina ei ole oma maja veel ital —"

"Oleme juba küllalt kaua oodanud. See maja on sama hea kui iga teine. Sa oled kaotanud oma tragiduse, sestsaadik kui ratsapolitseinik siia ilmus. Nii siis esiteks: kas annad mulle Ray?"

"Floyd, ja räägid lolli poisikese juttu. Ray sinule andal Ray on naine ja ma märkan juba, et tal oma pea otsas seisab. Ütlefin sulle juba, et mul abielu vastu midagi ei ole. Ratsufin Rayle auku pähe rääkida. Tema ei taha sinust midagi teada. Tema sallis sind warem üsna hästi. Aga nüüd mitte enam. Mis mõin mina siin teha?"

"Sa wõid teda sundida minuga abielluma," wastas Lawson.

"Rayd sundida midagi tegema, mida ta ei taha? See ei lähe, isegi kui ma seda katsufin. Ei usu ka, et seda tahaksin katsuda. Sest sina ei sobi mulle sugugi waimseheks, Floyd. Armas-taks Ray sind, siis muidugi olefin nõus. Me lahufime siit kõik koos, enne kui see neetud äri siin —"

Ta neelas ühe sõna alla. Siis jattas ta:

"Siis ei saaks ta iial midagi teada. Ja sinust saaks mõib olla jälle see, kes sa olid, enne kui lääs su rikkus. Aga see on sinu ja Ray oma asi, mina ütlen aga sulle juba ette: kaotaja oled fina!"

"Misjaoks kutsusid sa tema dieti siia?" uuris Lawson ägedalt. "Nüüd olen temale kaotanud oma pea. Pean ta saama või surema! Kas sa siis ei mõtle, et ma enese kofku wotan, kui tema minu naine oleks? Seftsaadik kui tema siin wiibib, pole me enam midagi korda saanud. Salk on jellest juba pahane. Ei, Longstreth, täna ohtul peamad asjad küpsed olema!"

"Mis puutub Rayd, siis jõuame sellega kohe lõpule," wastas Longstreth ja tõusis. "Tule! Küsime temalt. Siis on sul kohe teada, mis sind ootab."

Nad läksid wälja ja jätsid ukse lahti.

Duane lastus maha puhkama. Ta oleks heameelega kuulnud preili Longstrethi wastust. Aga ta wõis aimata, milline see oli.

Mehed jäid tükiks ajaks ära. Wiimaks kuulis Duane raskeid samme ja asus jälle oma kohale.

Lawson tuli üksi. Ta oli sünge ja mahalöödud. Aga siis andis tusk aset wihale. Ta jooksis edasi ning tagasi ja kirus.

Siis tuli ka Longstreth tagasi, nüüd silmanähtawalt rahulikumalt. Duane ei ojanud sellest muud oletada, kui et tütre tagasilükkamine ta südant kergendas.

"Ära sellepärast enmast eruta, Floyd!" ütles ta. "Me oleme siin wäljas õige toored, aga mina ei wõi ju oma tüdart lastjoga püüda ja sulle anda nagu mõnda metsikut hõrga!"

"Longstreth, ma wõin teda sundida enesega abielluma," seletas Lawson.

"Kuidas?"

"Sa tead, et sa minu käes oled — sina kui selle karjarööwliwitsalga ninamees!"

"Seda ei saa ma küll iial unustama," wastas Longstreth wihaselt.

"Ma lähen Ray juurde ja ütlen temale, et ma seda awalikult jutustan ja kõik ratsapolitseinikule teatan — kui ta mulle ei tule."

Lawson rääkis lootsutades, augus palgeil ja õõnsail silmil. Tema häbi ei tunnud. Ta oli kui hull.

Longstreth filmitses oma sugulast wihaselt. Tema pilgus nägi Duane tugewat ja südametunnistusteta meest, kes on kurjale teele sattunud, aga ometi iffa weel mees on. Lawson aga näis olewat metsik, ohjastamatu lontkõrm. Duane ustus nägewat, kuidas kõik see koosolemise aja tugew nõrka oli pidanud. Aga nüüd oli see aeg mööda. Longstreth ei suutnud ega tahtnud enam. Lawson oli jõudnud punktile, kus mõ-

jutus kasutu on. Tema mõistus oli rikkis. Ta nägi waid weel iseennast.

"Aga, Floyd! Ray on ju ainus inimene maailmas, kes iial ei tohi kuulda, et ma olen weisewaras, waras ja kõige hullemat rööwliwitsalga weregamaäritus pealik siin piirimail!" wastas Longstreth tungiwalt.

Lawsoni pea wajus longu, nagu oleks ta seda alles nüüd taibanud. Aga ta kohmetus ei kestnud kuigi kaua.

"Warem wõi hiljem saab ta selle ometi teada. Ütlen sulle, ta teab, et siin kõik korras ei ole. Tema filmad on awanenud. Kas sa seda ei märka?"

"Tean, Ray on muutunud. Aga ta ei aima, et ta isa rööwlipealik on. Tema kardab, et ma ei täida, mida tema minu ametikohusteks nimetab. Ra usun ma, et ta rahuldatud ei ole minu seletustest minu waranduse suhtes."

Lawson lakkas rahutult edasitagasi rändamisest ja toetas kwiwile laminaale. Käed olid tal taskus. Nägu oli tal meeleheitlik. Aga ta wõttis enese kofku ja ütles sunnitud rahuga:

"See wõib kõik õige olla, Longstreth. Rahulemata on kõik õige, mis ütled. Aga see ei aita. Mina tahan tüdrukut omale! Ja kui ma teda ei saa, siis läheme kõik põrgu!"

Mis ta sellega mõtles, polnud selge. Urwatawasti kõige pahemat.

Longstrethist käis tussatus läbi, waewalt märgataw, nagu ärkawa tiigri sabalööb.

Ta istus norus peaga ja silitas oma murrusid. Duane peaaegu nägi ta mõtteid. Seft temal oli pikk kogemus meestest läbi näha, kes sellise ärewuse pingutuse all seisid. Ta ei saanud oma otsust proowida, aga ta oli meendumud, et Longstreth parajasti nüüd otsusele jõudis, et waja-lik on Lawsoni kõrwaldada.

Duane imestas, et Longstreth juba warem polnud sellele mõttele jõudnud. Silmanähtawalt oli alles tütre siiajõudmine teda iseenesega tülli ajanud.

Ükki heitis ta sünge seisaku kõrwale ja hakkas rääkima. Ta rääkis ruttu ja tungiwalt. Ometi paistis Duanele, et ta waid Lawsoni tõe rahustamiseks kõneles.

Lawsonil polnud teadmust, et ta oli teatud piirile jõudnud ja selle juba ületanud ja et ta saatus oli otsustatud. Tema oli waid iseennast täis.

"Sa oled liig kärjitu," lõpetas Longstreth. "Kifud igasuguse nõimaluse, kui Rayle peale läid. Wõimalik, et sa ta wõidad. Ütled sa temale, kes ma olen, siis wihkab ta sind igawesti. Seda ja ometi ei taha. Kannata, anna temale aega. Ole tema wastu teistfugune. Jäta jobmine. Tema wihkab seda. Beame nõu, kuidas siin

kõik saame ära müüa, loomad, farmid, majad — ja lahkume siit. Siis on sul võimalust emast temale paremas valgukses näidata."

"Ütle sinulle juba, et peame siia jääma," ütles Lawson. "Salk meid ei wabasta. Seda võime ainult siis, kui sa kõik siia paika jätad."

"Me peame mehi siis petma? Nendele midagi ütlemata lahkuma? Nad hädasse jätma — müüd?"

"Müüduki!"

"Olen küll kannis paha, aga nii paha veel mitte," vastas Longstreth. "Kui ma salka nii kaugele ei saa, et ta minul minna lasseb, siis jään ma siia — tulgu, mis tuleb! Olgu kuidas on. Lawson, kas sulle tial pole filma paigutatud, et enamik viimaste aastate tegudest just sinu armele langeb?"

"Ometi! Kui mina neid ei oleks alanud, ei oleks nad üldse sündinud. Sul on külmad jalad, jesssaadik! kui ratsapolitseinik siia ilmub."

"Mimeta seda, kuidas ise tahad. Mina nimetan seda mõistuseks. Oleme juba ammu jõudnud teatud piirini. Algamine sellega, et rõõvime mõne looma sel ajal, mil loomavarguse üle alles naerdi. Siis tekkis salk, tulid korralikud rõõvkäigud, üksteise kannul — enne kui seda teadsime, enne kui mina seda teadsin, olid meil tumedad asjad, kallalekippumised ja mõrtsukatööd kaelas. Siis pidime edasi minema — edasi, kuni aeg ümberpöörmiseks juba hilja oli."

"Mun, seda oleme enestele kord juba jutustanud. Ükski jalgaliige ei taha lõpetada. Nad mõtlewad kõik ja mina mõtlen ka: meid ei taba keegi. Meid võidakse süüdistada, aga keegi ei või seda tõendada. Oleme liig wägewad!"

"Siin ja just effid," ütles Longstreth tõsiselt. "Weel alles hiljuti uskusin minagi seda. Olin kindel. Kes võiks tial Granger Longstrethi karjaröövlitealgaga ühte põimida! Müüd on minu arwamine muutunud. Olen hakanud järele mõtlema. Nii see enam edasi ei lähe. Siingi muutuvad elamistingimused kindlamaks ja paremaks. Kõige targem oleks kõik ühetasasteks ofadeks jaotada ja maalt lahkuda — meie kõik!"

"Aga sina ja mina, meie omad on terwed karjad ja kogu kasu," waidles Lawson.

"Mina jätan oma osal"

"Mina mitte. Sellega on asi selge," vastas Lawson wiibimata.

Longstreth tõstis käed taewa poole, nagu oleks iga katse, sellele mehele midagi selgeks teha, asjatu. Kuri läige tekkis talle silmadesse.

"Sinu karjad ja omandus kestab kaua — saadab sulle palju kasu — kui ratsapolitseinik —"

"Mää!" mägis Lawson. Sõna ratsapolitseinik oli nagu tulepäde püstitohupütis. "Kas

ma sulle pole ütelnud, et ta peaks juba ammu surunud olema — nagu Saramie."

"Jah, seda nõu sa andsid," ütles Longstreth nõõkawalt, "ja mina olen ka ringi waadanud, kuidas seda soowitud sündmust korda tuleks saata."

"Küll salk ta teelt koristab."

"Ah!" wiskas Longstreth ja naeris põlglikult. "Oled näinud nii mõndagi wõitlust. Aga sa pole näinud sellist meest kui see ratsapolitseinik! Sul polnud mõistust teda veel terawmini ümbritsedagi, kui sul selleks võimalus oli. Seda polnud ka kellelgi teisel teist. Minus tee on pigale, kui ta temast tahab lahti saada, et kõik tema peale lasewad — kõik korraga. Sa sellegi juures põmmutab ta mõned neist veel maha."

"Ütle seda nii, Longstreth, nagu oleks see sulle üks kõik, kui ta neist mõned — maha põmmutab," seletas Lawson pilkawalt.

"Siin räägid sa tõtt," vastas Longstreth tumedasti. "Minul on kõigest jest loost hinni täis."

Lawson ei suutnud millestki enam aru saada. Rumalus, edewus ja mõistmatus kiskusid ta kaasa.

"Longstreth, mulle ei sobi sinu jutt," ütles ta. "Kui sulle minu jutt ei sobi, siis tead ju, mis wõid teha," vastas Longstreth ruttu.

Ta tõusis, külmalt ja rahulikult, leekiwail silmil ja kottusurutatud huulil. Duane nägi, et ta müüd oli kardetaw. Lawson tundis teadussetult piijut hirmu.

"Noh," ütles ta, "olgu see müüd nii wõina, peaasi on, kas saan tüdrukut?"

"Alimult tema loaga."

"Ja sina ei sunni teda minuga abielluma?"

"Ei!"

"Hea küll. Siis sumrin mina tal!"

Longstreth ei raisanud enam sõnu.

Duane tundis, millest Lawson undki ei näinud, et Longstrethil kufagil rewolwer käelatusse kaususel seisis ja ta teda tahtis tarwitada.

Sel hetkel kostsid merandalt raskek sammud. "Seal nad on!" ütles Lawson ja awas ukse.

Wiis meest astusid tuppa. Kõigil olid maniklid selgas ja nende all relwad. Keegi suur lataksaline mees raputas Longstrethi kätt. Teised jäid tagaseina äärde seisma.

Helewus oli taas muutunud. Lawson oli null. Longstreth oli äkki muutunud hoopis teiseks. Kui tal tial oli lootust olnud emast wabastada ja kufagile mujale rännata — neid mehi nähes oli see kadunud. Siin oli tema jõud — ja siin olid ta kütled.

Suur mees kõneles fofistades. Teised koondusid ta juurde laua ümber. Silmanähtawalt wahetati liikmemärke, mida Duane ei tunnud. Siis kummardasid kõik laua kohale. Tasakefi küsiti, wastati, peeti nõu. Kõigesuurema pingutusega kuulis Duane wahetewahel mõne sõna. Nõupidamine oli lühike. Duane taipas, et nad kohtamisi määrasid Ordis wõi selle lähedal.

Siis tõusis suur mees, kes silmanähtawalt oli selle jaoksõnna juht. Ta lahkus oma meeste saatel sama ruttu kui ta oli tulnud. Longstreth pani sigari põlema. Lawson jäi wahet pidamata. Äkki ajas ta enese sirgeks ja kuulatas.

„Mis see on?“ hüüdis ta äkki.

Duane pingutatud kõrwa tungis kerge, kahisew hää.

„Rott,“ arwas Longstreth.

„Kahinast sai kobin.“

„Klaperdaja madu?“ küsis Lawson.

Longstreth tõusis lauast ja waatas toas ringi.

Samal hetkel tundis Duane waewalt märkatawat liikumist sawiseinas, mis teda toetas. Waewalt juutis ta uskuda oma meeli. Aga toas kajawale kobinale seltsis kulluwate sawiraasude padin. Sein, mis ainult kuwatatud sawijät tehtud, pudenes. Duane tundis selgesti wärinat temas. Weri tormas talle südamesse.

„Mis tont!“ hüüdis Longstreth.

„Ma haistan tolmu!“ ütles Lawson terawasti.

See oli Duanele märguandeks maha libiseda. Kuid kõigest ettematusest hoolimata tekitas ta kabinat.

„Kas kuulsid sammud?“ küsis Longstreth.

Ei wastust.

Aga paukudes kufkus raske sawitükk maha. Duane kuulis kullumist ja tundis põrutust.

„Keegi on müüride wahel,“ hüüdis Longstreth.

Siis kufkus oja seinu mürisedes sisse.

Duane pigistas oma keha kitzast käigust läbi siseõue poole.

„Kuulen teda,“ kirjendas Lawson. „Sinna poole!“

„Eil Teisele poole!“ mõirgas Longstreth.

Rasketee saabaste trampimine andis Duanele meeleheitliku jõu. Wõitlust ta ei kartnud. Aga siin puuris olla, nagu rott lõksas, oli hoopis teine asi. Peaaegu rebis ta oma riided kitzas waheruumis puruks. Tolm ahwardas teda lämmatada. Mitte silmapilkugi liig wara jõudis ta õue. Sügaw hingetõnne kosutas teda. Rewolwer käes jooksis ta wälisõue poole. Sammud peatafid teda. Kui weel wõimalust oli pääsmiseks, ei tahtnud ta lasta. Ta uskus kuulwat, et keegi teisest küljest siseõue jooksis.

Ta wargles üht külgepidi edasi ja jõudis ufse juurde. Teadmata, kuhu see wiis, wajutas ta käepidemele ja lipsas tuppä.

20.

Tasane kiljatus teretas Duane. Tuba oli walge. Ray Longstreth istus, hommikukleit seljas, oma woodi äärel.

Duane andis talle hoiatama märgu, rahulikult jääda, ja pani ufse kinni — raske üks ilma riwita. Kui üks kinni oli, tundis ta enese waid sel hetkel julge olemat.

Siis waatas ta toas ringi. Toal oli waid üks aken ja selle kurgid olid suletud. Ta kuulatas. Sammud näisid eemaldumat ja kadumat.

Nüüd pööras ta Ray Longstrethi poole. See oli woodiäärest põlwili pörandale lastunud ja hoidis temale oma mõlemad käed wastu.

Neiu oli näost walge kui ta woodi lina ja täis koledat hirmu. Veel kord osutas Duane temale käega, et ta waitiks, ja läks lähemale, et talle kõik ära seletada.

Neiu suni tuli üsna tasane kiljatus. Duane arwas, et ta minestusse langeb. Kui ta neiuile silma waatas, nägi ta: neiu kartis ja uskus, et ta tema tapab wõi talle weel midagi hirmsamat teeb. Duane teadis, et ta wististi hirmus paistis, kui sedawiisi, rewolwer käes, neiu tuppä tungis.

Kuidas Ray ta nägu kahtlemail, hirmumuil silmil läbi otsis — see tegi temale walu.

„Mul polnud aimugi, et see on Teie tuba. Tungisin siia sisse, et pääseda — oma elu päästa. Mind aetaks teie taga. Ma kuulasin Teie isa ja tema meeste juttu. Nad kuulsid mind, aga ei näinud. Nüüd otsiwad nad mind.“

Neiu tõusis ja silmitses Duane küpse naise tule ja teadusega.

„Teie kuulaste minu isa juttu?“

Lühidalt jutustas Duane, mis oli sündinud. Sellejuures ei jätnud ta kibedat märkust teemata meeste kohta, kelle juttu ta oli kuulanud.

„Mu Jumal! Ma tean, et siin hirmsad asjad on sündimas — minu isaga — selle majaga — tema meestega. Ma wihtan Floyd Lawsoni. Tema tapab minu, kui — kui —. Kõik on ju weel hullem kui ma aimasin. Mis pean ma nüüd tegema?“

Tasaste sammude kobin ligidal tõmbas Duane tähelepantu enesele ja tuletas temale meelde jälle hädawõhtu, milles ta wiibis. Äkki tuli talle meelde, mis weel pahem oli: wõimalus, et teda wõidakse leida Ray toast.

„Ma pean siit lahuma“ fofistas ta.

„Dodake!“ wastas neiu. „Teid aetaks ju ometi tagal!“

"See on kindell!" vastas Duane süngelt.

"Siis ei tohi Te wälja minna! Teid wõidak-
maha lasta weel enne kui majast wälja saate.
Jääge siia! mina kustutan lambi. Kui neid
kuuleme, wõin Teid peita. Mina lähen neile
ufse juurde wastu. Usaldage mind. Dodake, kuni
kõik jälle wait jääb, ja kui me ka hommikuni
peaksime ootama. Siis wõite wälja pugeada."

"Ma ei tohi jäädal! Ei taha — ei wõi."
kogeles Duane kohmetult.

"Aga peate! See on aimus pääsetee. Siia
nad ei tule!"

"Aga kui nad ometi tulewad? Longstreth
otsib kahtlemata iga ruumi ja nurga selles
majas läbi. Ja kui nad minu siit leiawad, siis
ei saaks ma wastu panna. Teie, preili Long-
streth, wõiksite wiga saada. Ja minu siinoleku
tõsiasi —"

Duane ei lõpetanud ütlust, waid astus
sammu ufse poole.

Näost walge, filmad täis tuld, kahmas neiu
temast kinni. Ja juba see paljas käepuudutus
tegi Duane nõrgaks.

"Oled weel ülewal, Ray?" kõlas äkki Long-
strethi hääl. See oli hele ja selge, aga liig pi-
gistatud, nii et ta loomulikult ei kõlanud.

"Loen weel. Head ööd!" vastas Ray wii-
mitamata. Ta ütles seda nii rahulikult, et
Duane juba mehe ja naise wahet hakkas wõrd-
lema.

Neiu osutas Duanele enmast kappi peita.

Duane tegi seda, aga üks ei läinud täieli-
kult kinni.

"Oled ja üksi?" küsis Longstreth tungiwalt.

"Jah! Ruth läks juba magama."

Kärisedes lendas üks sisepoole. Longstreth
ilmus läweli: ärew nägu, loitwad filmad! Tema
taga tuli nähtawale Lawson ja weel üks mees,
Longstreth pani Lawsonile tee tuppä kinni.
See tegewus ilmutas enesewalitsust ja umb-
usaldust. Longstreth tahtis waid tuppä waadata.
Kui ta oli pilgu oma ümber heitnud, lahkus
ta ja pani ufse oma järelt kinni.

Tüki aja pärast jäi majas kõik waitfeks,
Duane ei wõinud preili Longstrethi näha, aga
ta kuulis neiu kiiret hingamist. Kui kaua tah-
tis ta teda weel siin peiduurkas seista lasta?
Oma raskest hädaohstlikus elus polnud ta sellist
seiklust weel läbi elanud.

Korraga lükkas ta kapiukse lahti ja astus
sealt wälja. Ray Longstreth oli pea käte wa-
hele peitunud. Midagi näis teda raskesti rõhu-
wat.

Kui Duane teda puudutas, siis tõstis ta
oma wärisewa näo üles.

"Uusun, et wõin näüd minna," jostistas Duane.

"Minge, kui peate. Aga Teie wõite jeniks

jääda, kuni üsna julge wõite olla," vastas
neiu.

"Mina — ma — ei jõua teid küllalt tä-
nada. Mul oli raske seda kõik kuulda — ja
Teie olete tema tütar. Ma ei saa iseenesestki
enam täielikult aru. Aga mu süda ajab mind
Teile ütlema: kui ma ei oleks põlatu — müüd
olen küll ratsapolitseinik — ma paneksin oma
elu Teie jalgade ette!

"Ah, Teie tunnete mind ju nii — nii wähe,"
kogeles neiu.

"Kuid sellegiparast on see tõsi! Ja see lasch
mind weel sügawamalt tunda seda muret, mis
teile olen walmistanud."

"Teie ei hakka minu isaga mitte wõitlema?"

"Kui wähegi wõimalik — ei! Ma tahan
püüda tema eest wõimalikult kõrwale hoida."

"Aga Te lurrate teda ometi!"

"Olen politseinik, preili Longstreth."

"Ja mina, ah, olen karjarööwli tütar!"
hüüdis neiu. "Ustusin esiti, et ta waid mõnesse
asja on segatud. Aga juba täna õhtul tekkis
mu südamesse hirmus kahtlus!"

"Kas tahate mulle seda jutustada?"

"Kuulsin juhuslikult Floyd Lawsoni ütle-
wat, et täna õhtul tulla mehed, et isaga maha
teha, millal nad temaga Ordi lähedal wõiwad
kohata. Jsa ei tahtnud sinna minna. Siis aga
haawas Floyd teda ühe nimega."

"Millisega?" küsis Duane.

"Ta ütles talle: Cheseldine!"

"Cheseldine! Mu Jumal, preili Long-
streth, mispärast ütlete just Teie seda minule?"

"Mis jellest?"

"Teie isa ja Cheseldine on üks ja sama
isik!" jostistas Duane kahisewa häälega.

"Seda arwasin minagi," jostistas neiu pelg-
likult. "Aga isa õige nimi on Longstreth."

Duane oli kui uimane ega suutnud rääkida.
Neiu osa selles kurbmängus liigutas teda.

"Preili Longstreth," jostistas ta. "Cheseldine
on selle mehe nimi, kelle ma pean wangistama.
Olen wandunud, et ta wangistan. Olen se-
tud enam kui seaduse ja wande läbi. Ma ei
wõi purustada seda, mis mind seob. Pean Teile
tegema seda häbi — pean Teie elu häwitama.
Preili Longstreth, ma usun, et Teid armastan.
See on mind wallanud. Tahaksin Teie eest
surra kui tohiksini."

Neiu lastus põlwili ja pani oma käed
Duane kättele.

"Teie ei tapa teda mitte?" palus ta. "Kui
Te mind armastate, siis ei tapa Teie teda!"

"Ei! Seda töötan Teile."

Tasase ohkega wajus neiu pea woodile.

Duane awas ettemaatlikult ufse ja pugesi
tasakesi wälja. Kui ta wäljas pimedas seisis ja

tuul tema palawat nägu jahutas, ületas lunastam kergendus kõik ta teised tunded.

Dõ oli pime ja tormiline, aga vihma ei tulnud. Duane ruttas lagedale väljale. Ta süda oli härras ja õnnis ühtlasi. Kõik ta mõtted koondusid Ray Longstrethile. Tema peitus lootusetu lootus, et leiduks oneti mõnesugune tee, kuidas neiu päästa.

21.

Weel enne woodisse heitmisel otustas Duane Ordi ratsutada ja teada saada katkuda, kus Longstreth oma mehi pidi kohtama. Need mehed olid temale tähtsamad kui nende juht. Kui Longstreth ehk Cheseldine selle salga aju oli, siis oli Poggin tema käewarss. Waja oli leida Poggin ja teelt toimetada. Poggin ja tema abilised!

Järgmisel päeval läks ta Bradfordini poole teele. Tal oli hea meel, et Fairdalest mõneks ajaks eemale sai. Uga tunnid ja miinid ei wähenanud walu ta rinnas. Minult kui ta mõtted Poggini ümber keerlesid, suutis ta unustada Ray Longstrethi, ja isegi see ei mõjunud alati. Ta hoidis Sanderfonist eemale ja jõudis poolteise päewase ratsasõidu järele Bradfordini.

Dõsel enne tema sünajõudmisel oli postrong nr. 6 ida poole sõites rööwliste kallalekippumise osaliseks saanud. Surma oli saanud Welle-Fargo pakisaatmiselsti ametnik, haawatud pakkneister ja rööwitud postkast. Masin jõudis linna ilma tendrita. Wedurijuht ja ahjuütja jutustasid hirmsaid asju. Mütati raudteelastest ja kodanikkudest jalk ühe sherifi juhatusel, keda Duane üsna puhtaks meheks ei arwanud, enne weel kui wedur tagasi läks muud oja rongi ära tooma.

Nüüd oli Duanel äkiline wõimalus, mida ta oli oodanud. Silmapilk kargas ta jälle hobuse turjale ja lahkus Bradfordist märkamatuult. Pimedasse öösse Ordi suunas wälja ratsutades naeris ta lühidalt ja pilkawalt. Kas wõidi teda, nagu ta lootis, rongirööwlist arwata?

Kerges traawis ratsutas ta enamiku ööft. Kui Ordi mäe sünge hari tähtede wastu tõusis, peatas ta, sidus hobuse kinni ja magas kuni koiduni. Tal oli wäike pakk kaasas ja ta walmistas enesele eine. Päike seisis juba taewas, kui ta hobuse saduldas ja teelt lahkus sellisel kohal, kus ta jäljed selgesti näha jäid, ja ajas hobuse kaljude wahel wõsastikku. Sealt otis ta omale õige kiwige ja raske kõrwaltee Ordi. Nüüd warjas ta oma jälgi kawa tagaotsitud põgeneja ostufega. Morskawa ja wahus hobusega jõudis ta Ordi. Tema tuleku mõju suurendas weel see, et mees, keda Duane Fletcherina mäletas, ja

weel paar teist temale põllul wastu tulid ja üle aia teele waatasid.

Duane juhtis oma hobuse weranda ette, kus Fletcher seisis ja habet keerutas. Mees oli kübarata ja westita ning oli filmanähtawalt parajasti napsu wõtnud.

"Dere, Dodge!" ütles Fletcher lühidalt.

Duane teretas sama lühidalt wastu ja teised mehed wastasid ta teretusele sümpaatlikult.

"Jim, minu hobune on mokas. Tahaksin teda heameelega uudishimulikkude turistide eest warjata, kes siit juhuslikult wõiksid mööduda."

Jälle naer, mis Duanele julgustawalt kõlas.

"Noh, kui turistid pole liig uudishimulikud muustki, siis on hobune seal Willi maja taga sawikuuris kindel. Toitu on seal ka, aga wett pead ise wiima."

Duane wiis hobuse tähendatud paika, talitas teda ja jättis ta summa. Kõrtsi ette tagasi jõudes oli jalk paari wahtija wõrd suurenenud. Mõned neist olid Duanele tuttawad. Ilma selust andmata läks Duane tee äärt mööda edasi, ja kus ta hobuse jäljed näha olid, seal kustutas ta need. Tähelepanelikult filmitsejaid Fletcher ja ta seltsilised seda.

"Om, Dodge," tähendas Fletcher, kui Duane tagasi tuli, "see on kindlam kui vihma paluksime."

Duane wastas sama jutukalt kui Fletcher, et pilt, pilaldane ühetoonine ratsasõit inimese tegemat jänuseks. Muidu olid temaga kõik nähtawa sümpaatiaga nõus.

Uga Knell puudus nende hulgas ja mististi ka Poggin — Fletcher polnud harilik bandiit. Mis ta erilised ostused ka olid, igatahes seisis ned ülesannele täitmises. Silmanähtawalt polnud neil meestel praegu muud teha kui kõrtsis kolada ja juua. Puudus näis neil olemat rahast Duane märkas, et nad kõrtsmikult wahete wahel mõne peeso laenasid.

Duane tahtis neile meeldida ja see läks tal ka korda. Mängiti faarte wäikeste summade peale; kajasid karedad, aga heatahtlikud naljad ja nohkimised nooremate keskel ja mõnikord ka mõni wäike tüli. Uga kogu hommiku tulid ja läksid mehed. Duane luges neid umbes wiiskümmend. Kella nelja paiku pärast lõunat tormas äkki üks noor pois kõrtsi ja hüüdis:

"Politsei!"

Säwel tekkis suur rüselamine; kõik tahtsid wälja tungida, ja sellest järeldas Duane, et see sõna ja asi ise Ordil aruldased olid.

"Wõtku tont!" urises Fletcher tänawale waadates ja tulemas nähes jalka ratsamehi. "Seda pole ma siin Ordil weel näinud. Meid hakatakse siin weel nii sama armastama kui

Valentina laagris. Rahju, et Phil või Pogy siin pole. Olge rahulikud, mu härrad! Mina räägin."

Ratsafalk ratsutas linna ja peatas kõrsti ees. Mehi oli arvata kakskümmend. Nad kõik olid relvadega varustatud ja nende juhiks oli see cowboy, kel habemeta nägu. Duane rahulolemiselks polnud kahtlane sheriff, kelle kohus oli salga juhtida, mitte nende hulgas. Võimalik, et ta mõnda teist salga juhtis.

"Halloo, Jim Fletcher!" hüüdis cowboy.

"Tere!" vastas Fletcher.

"Kuule, Fletcher," algas cowboy. "Me jälgisime üht meest kuni kolme miilini siit. Jäljed on nii selged kui nina sinu näol. Leidisime ta laagrikoha. Siis läksid ta jäljed wõssa ja kadusid. Koera neil kaafas ei ole. Arvame, et ta läks mägestikku. Aga me tarvitasime juhust ja ratsutasime siia, sest et Ord nii lähedal oli. Kas on keegi äsja öösel või täna hommikul siia tulnud?"

"Ei!" vastas Fletcher.

Seda vastust oli Duane Fletcheri ülespidamise järele oodanud. Silmanähtawalt wõttis cowboy selle enesestmõistetawana. Ta pööras seltsimeeste poole ja jutles nendega tasa. Salgas näisid mõtted lahku minemat, või waltises seal koguni leppimatus.

"Kas ma sulle ei ütelnud, et see metsik hanejaht on siin ringi ratsutada?" hüüdis keegi kullininaga karjakaawataja. "Jäljed, mida jälgisime, ei wõrdu jäljele, mis rongile kallalekippumise kohal märkasime."

"Selles ei või täitsa kindel olla," vastas juht.

"Noh, Guthrie, need pole esimesed jäljed, mida ma oma elus —"

"Aga sa ei saa wõsas jälgi ajada."

"Anna mulle aega, küll siis näed. Selleks wajakas aega. Kippusid nagu kurat waese hinge järele. Milline loll kõwerus. Oleks sul õigus, oleks bandiit pärast oma seltsimeeste mahakõmmutamist otseteed läbi linna tagasi ratsutanud. Põskkottidega! Oletame, et nad olid mehhihlased? Leidub ju mehhihlasi, kes täitsa osawad on, kui jutt on wargusest, isegi waga osawad."

"Aga meil pole põhjust oletada, et rööwel, kes mehhihlase tappis, ise mehhihlane oli. Ütlen sulle selle töö tegija ei olnud harilik kurjategija. Kas sa tõiasju ei kuulnud? Üks mehhihlane hüppab masinale, hoiab wedurijuhi ja ahjuütja oma waldamisel. Teine mehhihlane põmmutab pikuti rongi revolwrit. Suur mees, kes waguiniukse awas ja Wells-Fargo maha tappis — oli nende juht. Pea seda meeles!"

Mitu meest salgas hoidsid cowboy poole,

teised wana karjakaawataja poole. Wiimaks wõttis noor juht päitised põhjalikult kätte.

"Wõtku tont! Sheriff saatis meid siia otsema. Võimalik, et tal on õigus. Oleks mul falk cowboyid kaafas, ma tarwitaksin juhust ja puhastaks kord seda siin auku põhjalikult."

Jim Fletcher seisis kõik see aja, käed taskus, rahulikult.

"Selle lahuse eest hindan ma teid kõigesti, Guthrie!" ütles ta järeloomamatu häälega.

"Seda wõid ta teha, Fletcher! Minupärast või kärwa!" hüüdis Guthrie, kui ta hobune minema hüppas.

Fletcher seisis üsna üksi oma seltsimeeste ees ja waatas salgale järele, kuni see kadus.

"Teil oli õnne, et Pogy siin polnud," ütles ta, kui falk tolmupilwe kadus. Siis läks ta järeloomlikult werandale ja kutsus Duane teiste juurest ära kõrsti.

"Kas sul siis raha on, Dodge? Usun, et saan oma osa selle eest, et Guthrie sul kaelast ära saatsin."

Duane mängis oma osa. Ta waatas Fletcherile külmalt näkku ja vastas, temagi ei teadwat rongirööwimiseft midagi rohkem kui Fletcher praegu kuulnud.

Kui siis Fletcher oma arwamisele jäi ja tema teost kiitusega pajatas, siis tegi ta enese uhkuseft upsakaks, aga salgas weel ifka. Siis aga paistis ta tahtejõud Fletcheri pealekäima kõneõkuse all wanfuma hakkawat ja ta jäi waitseks. Fletcher, kindel oma lõpulikus wõidus, peatas ka seekord. Aga tema hoolitsem tähelepamu ja seltsimehelikkus päewa jooksul tumis-tasid ta efsimatust arwamist.

Kui Duane hiljem mõtet awaldas hobust tuua ja wäljas metsas ööbida, paistis Fletcher olewat tõsiselt haawatad.

"Miks ei jää sa minu juurde? Mul on eemal nugar wajakas. Kas ma siis sinu poole ei hoidnud, kui Guthrie ja teised tulid? Olesin ma temale märku annud, ja kolgusid nüüd kusagil. Ei, Dodge, see pole ilus."

"Küll ma emast wiisakana näitan. Mina ei jää midagi wõlgu," vastas Duane. "Aga ma ei või siin kogu öö kunitada. Olesin ma salga liige, asi oleks teine."

"Millise salga liige?" küsis Fletcher kare-dalt.

"Noh — Cheseldine salga liige!"

Fletcheri lõug kukkus alla, ta habe wärises. Duane naeris.

"Jooksin talle hiljuti käte wahale. Tunnsin ta kohe ära. Tõesti, tema on karjarööwlite kuni-gas. Mind nähes küsis ta, mis tont ma sea otfinwat — siis aga andsin ma temale wastusel,"

Fletcher oli löödud. (Järgneb.)

Rui armastus ärtab.

Saksa kirjaniku H. Courths-Mahler'i romaan.

2

Ria tundis külmust selle naise olemus ja muutus araks. Ta mõistis instinktiivselt, et proua Malwine Matern teda ei soovinud, teda ehk sissetungijaks pidas. Seni oli ta maewalt selle peale mõelnud, et onu Rolfil ka naine oli ja et ta ka temast saab olenema. Ta waatas Malwine Materni poole üles. Ja äkki tõusis tas uhkus selle naise alandawa ümberkäimise vastu. Ta kogu sirgus ja ta silmad effisid pääseteed otstides ringi. Minult mitte süia jääda, ainult minema, minema, see oli ta ainus mõte. Ta oleks seda walgult hüüda tahtnud, kui ta ainult sõna suust oleks saanud.

Rolf Matern waatas naisele paludes otja. Ria hirmunud olek, tumma piina ilme ta näos ja ta abikaasa pilk awaldašid imelikku mõju Malwinele, nii et ta tahtmatult Ria käre kinni pidas.

„Teil on olnud raske kaotus ja see wõtab aega, enne kui meiega harjute. Ka oleme meie weel wõõrad. Kuid olge kindel, et minu poolt kõik sünnib, et Teile elu meie majas wõimalikult kergeks teha,“ ütles ta imelikult tunde surwe all end sõbralikkusele sundides. Ria tõstis poolenisti küsiwalt, poolenisti imestanult silmad ta poole ja häbenes oma kiiret otjust.

„Et tohi ialgi inimeselt armastust nõuda, sellele ise südamega vastu ei tulda,“ oli ema talle tihti öelnud.

Ja ta heitis enesele ette, et oli tahtnud proua Materni jahedat wiisakust walesti mõista.

Ras polnud see juba palju, et ta oli talle sel wiisil vastu tulnud? Kui rumal, kui mõtlematu oli ta olnud! Et onu Rolf teda headusega oli hellitanud, tahtis ta nüüd ka tema naiselt sama headust nõuda. Kuidas wõis ta seda? Proua Matern ei aimanud wiist, mis pärast ta abikaasa ta enese juure tahtis wõtta. Rolf Materni kibutas taga püüe heaks teha, kuid ta naisel polnud Ria vastu kohustusi. Ja ta pidi olema talle wäga tänulik, et ta tal jääda lubas. Impulsile järele andes, kummardas Ria ilusa, walge naisekäe kohale ja suudles seda. Siis waatas ta tumedate silmadega proua Malwinele paluwalt otja.

„Täna Teid wäga, armuline proua — ja ma palun Teid, et Teie minu üle ei pahandaks, et otsekohe teie juure tulen. Mul pole ainultki lähedat inimest ilmas ja onu Rolf kinnitas mulle, et ma ei sega. Seda ma ei tahagi. Kuid kui Te lubate, teen enese kasulikuks.“

Pehme, noor hääl tungis Malwine südamesse. Enne kui ta aga wastata wõis, ütles ta abikaasa elawalt: „Sa ei sega meid sugugi, Ria, wastuotša, meile teeb head noort olemust eneste lähedal näha, eks ole, Malwine?“

„Muidugi,“ ütles see sõbralikult.

„Ja et Ria end kodu tunneks ja siud ei kardaks, lubad sa wiist, et ta siud nimetab „tädi Malwine,“ nagu ta mind ammu juba hüüab „onu Rolf,“ jatkas Matern.

„Muidugi on see kõige parem,“ ütles Malwine rahulikult. „Et Te elate meie majas, ei lähe see juba teenijastoma pärast, et mind nimetate „armuline proua“ ja mu meest „onu Rolf.““

Ria ei lasnud end enam ehitada nende sõnade tasajest, kibedast kõrwalmaigust, ainult Rolf Materni tundis seda raskest ja ohkas salaja. Kuid ta suudles tänulikult oma naise kätt.

Ria kummardas wiisakalt ja waatas armsalt ja arglikult proua Malwine poole üles.

„Kui Te mulle lubate, tahan Teile heameelega „tädi Malwine“ öelda.“ Malwine noogutas talle.

„Ja nüüd näitan Teile Teie tuba, Ria, tulge minuuga. Te asjad on juba tulnud. Te määrake nüüd ise, kuidas kõik peab seatud saama. Te tarwitsete ainult teenijastomale tarwilikke juhtnõude anda.“

Rolf Matern jättis duamidega jumalaga, sest et tal weel äriasju oli diendada Wauker ootas wäljas.

„Sauas näeme üksteist jälle, Ria,“ ütles ta ja ulatas noorele neiuale käe.

* * *

Ria seadis oma uue kodu korda. Üllatatum oli ta mõlemas toas ringi waadanud, mis proua Malwine talle kätte juhatas. Selles suurjaguises majas näis iga nurgake ilufasti ja mugawalt korraldatud olemat.

Wäljapakkimisel läks Ria süda weidi kergemaks. Seal olid ehitaks raamatud, mis ta oli lugenud emaga ühiselt. Kiirelt asetask ta need ilusasse raamatukappi. Siis kandis ta riided ja pesu oma heledasse magamistuppa. Selle sissetuleks olid walgeks lakeeritud mööblid ja õrnmuštrilised katted, kena, wäike tualettlaud ja walged nullkardinad

Ufinalt tegi Ria korda ja unustas selle üle väheks ajaks walu kaotatud ema pärast. Rest diendusi jooksis Ria ifka jälle elutoa ilusasse ärklisse. Toad olid teisel korral ja aknast nägi ta suurrt, hästihoitud aeda, mis kuulus villa juure. Kuid ärklisi paistis weel üks suurtest Brunewaldi järwedest. Ah — siin oli küll weel palju, palju ilusam kui wäikeses üürikorteris, kus ta sent oli elanud emaga.

Proua Malwine oli Riale toatüdruku appi saanud. See pidi teda wäljapakkimisel aitama. Kiirelt ja osawalt täitis see Ria juhatusi. Kuid seal juures jatkus tal aega Riast uudishimulikult waadelda. See noor, sale olewus leinakleidis näis talle väga huwitaw. Teenijaskond kõneles selle wõõra, noore daami tulekust. Ei imestanud mitte wähe uut majaelaniku üle, feda keegi warem polnud näinud ja kes ometi, nagu teada, oli elanud siitamaani Berliinis ja ei mitte kufagilt kängemalt tulnud.

Muidugi saadi warsti teada, et noor daam härrafeid nimetas „onuks“ ja „tädiks“. Kuid imelik, et ta ütles ehitusnõunikule „sina“ ja armulisele prouale „Teie.“

Ra leidis inimeste uudishimu warsti wälja, et armuline proua oli noore daami wastu palju wormilisem ja tagasihoidlikum kui härra ehitusnõunik.

Ülde jõuti teenijaskonnas otfufele, et preili Riast tuleb sakste hulka lugeda ja et tema wastu ei tohi lohakas olla.

Et Ria kandis leina, oli endasfnoistetow, et teda feltskonda ei wiidud. Teda tutwustati ainult inttiufetele majasõpradele, ja kui proua Malwinel oli wastuwõtmiise päew, siis nähti tema salongis ka saledat, mustalt riidetatud neiu.

Malwine Matern oli liig aus ja soliid inime, et oleks unustanud kohustusi Ria wastu.

Kuid siiski juhtus, et kõi, mis ta Ria heaks tegi, mõlemaid naifi üksteisele ei lähendanud. Rolf Matern katfusus aidata nii palju kui wõis ja oli kahetõrdfelt hea ja sõbralik Ria wastu, et see end ei tunneks haawatud.

Riast sidus selle tõttu ifka suurem sõprus onu Rolfiga ja ta ei aimanudki, et just sellepärast wahesein tädi Malwine ja tema wahel kaswas.

Rolf Matern tundis feda väga hästi. Ja ta katfusus wäsimatult naisele läheneda ja sellele oma armastust näidata. Ta ümbritfeses teda õrna tähefpanuga. Peaaegu nagu peigmees katfusus ta teda uuesti wõita ja kannatlikult kandis muidu äkiline mees ifka uuesti ilmsiks tulema kibeduse.

Oh! oleks mõlemad abikaasad üksteist leidnud, seftnad armastafid üksteist kõigesti hoolimata. Kuid Ria lähedus taftistas täiesti lepitust. Ta katfusus proua Malwine hinges ifka uuesti esile, mis ta

oli kannatanud, ja tuletas talle aastatepikkufeid walufid meele. Mõnikord soowis Malwine kogu hingest, et see wõõras neiu jälle ära lähets. Ta oleks toonud kõige suuremaid ohwreid, et temast lahti saada. Kuid ialgi ei awaldanud ta feda soowi, seft ta teadis, et Rolf feda ei täida.

Kui tädi Malwine temaga kõneles ja ifka uuesti etteaatlikult Ria endisest elust juttu tegi, tundis Ria peene instinktina näilikult ükskõisfetest sõnadest põletawat rahutust. Ta mõtles selle üle järele ja tegi kõiufugu oletusi. Seal andis talle onu Rolfi lühike, mõtlematu märkus rohkem mõista, kui see oli tahtnud. Ja äkki oli Ria leidnud wõtme tädi Malwine olekule ja ta hakkas mõistma, mispärast mõlemad abikaasad üksteisele wõõrad olid.

Ria süda lõi nüüd armastufes ja kaastundes tädi Malwine wastu ja ta mõtles järele, kuidas teda ja onu Rolfi aidata.

Ta walis nüüd hoolega sõnu, kui jutustas kodust. Ta wõis ju jääda tõe juure ja wõis ainult toonitada wäitfuid asju.

Nii teadis Malwine warsti, et onu Rolf oli tulnud tihti, kuid ainult minutiteks, et ta oli nimetanud Ria ema „austatnd proua Rottmamiks“ ja et Ria alati nende külastäitude puhul ema feltfuis oli olnud. Et Ilse Rottmann oma surnud abikaasat kuni surmani oli armastanud ja et ta sellest oli onu Rolfiga kõnelemb. See oli samuti Ria ifast palju head jutustanud ja belnud, et ta wäärrib oma abikaasa truud armastust. Ja onu Rolf oli siis ifka jälle omast armsast naisest ja pojast jutustanud ja selle juures olid ta filmad õrnas uhkufes säranud.

Malwine oleks wõinud kuulata feda lapseliku juttu tundide wiisi ja mida rohkem ta jutustada lasi, feda pehmemaks muutus ta näoilme.

Kuudewiisi oli Ria juba villa Maternis elanud.

Uhel päewal istufid mõlemad daamid jälle proua Malwine mugawas, wäikeses salongis. Ria hoidis peent tikandust kätes ja Malwine waatas tegewufetult aknast.

Wäljas oli talw laotanud walge mantli ilma üle. Efmene kindel lumi kattis laitmatu puhufes teid.

Sämarus tuli wara. Malwine waatas Ria poole.

„Kui Teie nüüd ei lõpeta, rifute filmad, Ria“, ütles ta.

See waatas näeratades üles.

„Ah — wõin weel hästi näha, tädi Malwine.“

„Ega töõ ometi kiire pole.“

„Siiski, pean jõuliks walmis olema.“

„Kes selle siis saab?“

„Onu Rolf muidugi. Kas usute, tädi Malwine, et see tikandus talle meeldib? See on Büsantini muster.“

„Et see tuleb Teilt, meeldib see talle kindlasti“, vastas Malwine.

Ria naeratas. „Ah — ta on nii hea, onu Rolf, ja weidi armastab ta mind ju ka.“

„Weidi?“ küsis Malwine tajase, mõruda kõrvalkõlaga.

Ria tundis seda tooni nüüd ja see tegi talle valu, sest ta teadis, et tädi Malwine ise selle all kannatas. Ta ajas enese üles ja lükkas juu- sed otjaesifelt.

„Jah muidugi, ainult weidi, kuid mulle jatkub sellest. Ma ei tohi olla paljunõudlik. Kas pole inestusväärt, et tal on weidi armastust minu jaoks, kuna ta süda on täidetud armastusega Teie ja poja vastu.“

„Minu vastu?“ tuli tahtmatult üle Malwine huulte.

Ria noogutas tõsiselt. „Jah muidugi. Esiteks tulete Teie, siis tuleb ta poeg Heinz, siis ta töö ja siis — jah — siis tulevad wiist weel mõned teised inimesed, enne kui minu järjekord jõuab.“

„Te näete hästi onu Rolfi südant tundvat, Ria.“

Noor neiu naeratas. „Ah — inimesi, keda armastatakse, tuntakse alati. Küsisin tihti oma emakeselt: „keda armastad ja kõige rohkem?“ Siis vastas ta ikka: „Siud ja su surnud isa — muidu kedagi!“ Ja kord küsisin onu Rolfi ka — see oli alles hiljuti.“

„Ja — siis ütles ta Teile seda?“ uuris Malwine rõhutatult häälel.

Ria naeris tasa. „Jah, esiteks ütles ta, et ma olla uudishimulik. Kuid ma ei jätnud järele. Ja siis ütles ta seda mulle.“

„Ja niiviisi, nagu praegu jutustasite?“ küsis Malwine rahutult ebafi.

Ria raputas pead. „Ujasin asja weidi segi.“

„Kuidas?“

See küsimus pidi kergelt kõlama, kuid Malwine süda löi karilikus rahutuses.

Ria pani tikanduse käest. Siis toetas ta pea käele ja ütles taja:

„Et seda teletada, pean kordama Teile onu Rolfi sõnu. Kuid Teie ei tohi mind häbematuks pidada. Onu Rolf ütles mulle: „Mõttele, wäike Ria, et onu süda on maja, mis tubadesse jagatud. Esiteks tuleb kõige suurem ja ilusam ruum, mis on suurem kui kõik teised kofku — seal elab juba aastaid mu armas naine. Selle kõrwal on teine suur tuba, mis kuulub pojale. Need mõlemad inimesed wajawad wäga palju ruumi, seda wõid uskuda. Kuid mu süda

on nii suur, et seal paljugi mahutan. Selle toake on temas ka minu jaoks. Siis on weel paar wõbrastetuba, mis on mööduwalt täidetud armsate inimestega. Kõik muu ruumi, kordorid, trepid, majapidamise ruumid ja kolikambriid, lihidalt, kõik, mis on weel waba, täidab armastus töö vastu.“ „Kas pole see ilus sõrduus? Onu Rolf oskab ikka kõike erilisel wiisil wäljendada.“

Malwine ei wastanud. Ta kõrwades laulis: „Kõige suurem ja ilusam ruum — seal elab juba aastaid mu armas naine.“ Nagu kellahelin kõlasid need sõnad. Ja talle näis, et ta süda oli wadamaks saanud. Ikka jälle kuulis ta noort, pehmet häält kordawat samu sõnu täielikul, wõltsinatul ilmel. Malwine sules nagu pimestatult silmad ja toetas pea tagasi.

Tasa tõusis Ria ja tahtis toast lahkuda. Malwine kuulis ta kleidi kerget kähinat ja ehmus.

„Mis on — kuhu Te lähete, Ria?“

Noor neiu seisatas. „Oh — uskusin, et olete wäsinud ja tahate puhata — sellepärast ei taha ma segada.“

„Ei, ei, Teie ei sega mind, ma pole wäsinud, jääge“, ütles Malwine kiirelt.

Ja siis ajas ta enese pästi ja ulatas Riiale käe

„Ütleme üksteisele, sina“, Ria. On imelik, kui ütlete onu Rolfile „sina“ ja mulle „Teie“.

Ria haaras rõõmustatult ulatatud käe ja suudles seda. See oli esimene soojem wastutulek tädi Malwine poolt.

„Kui Teie lubate, teen seda heameelega — ah nii heameelega — sest — jah — armastan sind, tädi Malwine.“

See punastas nagu noor neiu.

„Sa armastad mind? Oh — ma ei teinud midagi, et su armastust ära teentida.“

„Siiski“, vastas Ria rõõmsalt, „sa wõtsid mu oma majja ja tegid mulle palju head, kuigi olin wõõras ja tihti tülikas.“

„See wõib äratada tänumeele — mitte armastuse.“

„Ma armastan sind siiski, sest ma tunnen, et oled uhkest olekust hoolimata hea, suurmeelne inimene. Ja onu Rolf, kellele seda hiljuti ütlesin, wastas mulle: „Rõõmustab mind, wäike Ria, et leiad selle wälja, mis sugune suurmeelne inimene on tädi Malwine. Ta ei kingi oma armastust kergesti, kuid keda ta kord armastab, seda peab ta kinni igaweseks. Ura wäsi seda armastust wõitmast ja ära kaota kannatust, kunj oled ta kätte saanud.“ Tahan niiviisi talitada, tädi Malwine. Kas tead — esiteks oli mul suur hirm. Kui seisin esimene kord su ees, tahtsin koha ära jooksta, kuigi ei teadnud, kuhu.

Sa olid nii kalm ja wali. Kuid nüüd ei karda ma enam, ma tean nüüd, et oled teistfugune kui mõnikord näid. Ise poleks ma seda ehk üles leidnud, kuid omi Rolf ütles mulle kohe alguses: Vaata, väike Ria, on inimesi, kes tunnevad nii pehmelt ja soojalt, et peavad ikka kandma kõva soomust, et kaitsta end haavavastu. Samasugune inimene on tädi Malwine.

Malwine oli kuulatanud neid sõnu kirjeldamatu tundega. Nagu mängides tõmbas see laps armsas süütuses kõik loorid ta hingelt. Seesmiselt vapustatud, tõusis ta. Ta silistas kiirelt, weidi häbelikult Ria pead.

„Laps — laps!“ sojistas ta — ja siis lahkus ta ruttu toast, nagu enese eest põgeneses.

* * *

Tund hiljem istus Ria tädi Malwinega ja omi Rolfiga teel. Suhtus harva, et majahärra sel ajal oli kodus, ja viimastel aastatel polnud seda enam ette tulnudki.

Ta oli toomud naisele kimbu imeilusaid roose, mis olid haruldased sel aastaajal.

Kui Rolf Matern kuulis, et Malwine ja Ria üksteisi jnatasid, waatas ta säraval pilgul naise poole. See pilk, millest säras katmatu armastus, tegi Malwine segaseks.

Ria tundis instinktiivselt, et mõlemate inimeste vahel nägematud sidemed olid. Ta tõusis ja wõttis rooõid.

„Kas lubad, et panen nad wärskesse wette, tädi Malwine? Võtan ka warred lühemaks, et öied kaua wärsked seisaks.“

Malwine noogutas ainult ja Ria lahkus ruttu toast.

Kui mõlemad abikaasad üksi olid, haaras Rolf Matern oma naise kae ja ütles ärewalt:

„Malwine, su filmis on täna midagi, mis mind loota lasseb, et oled oma eksitusest aru saanud. Kas peab meie wahelkord jälle endiseks saama? Kas usud mind lõpuks?“

Malwine hingas sügawalt. „Mun sind, Rolf — kuid jäta mulle aega, ma pean end jälle leidma.“

Siis tõmbas Rolf Matern oma naise käte wahela.

„Armas naine — ära lasse päikesel wajuda, eme kui kõik kahtlused on maha maetud. Me lähme wanaks — meie päite on wajumas, kuigi mu süda sinu pärast weel soojalt ja noorelt lööb ja midagi wanadusest teada ei taha. Malwine — kas mõtled weel, kui õnnelikud me lord olime — tookord — eeslinna wäikeses korteris — kui olime nii waesed ja ometi nii rikkad?“

Malwine wärises ja waatas mehele nurelikult otja.

„Rolf — Rolf — olin ma tõesti süüdi — ainult mina — et me üksteise kaotasime?“ küsis ta piinatult.

„Ei, ei, Malwine — mitte sina üksi — ka mina. Kuid mitte nii, nagu sa arwasid. Mind olihaarand auahmus, talle ohwerdasiin palju — ah — liig palju. Selle üle unustasin kauaks ajaks kõik, mis mulle muudu elu nii ilusaks oli teinud. Kui siis aegamööda ärkasin — siis nägin, et olid mulle wõõraks saanud ja ma uskusin, et su südames kõige süra ja külluse tõttu armastus oli surunud. Siis jätsin asja nagu ta oli ja hakkasin tööle. Kuid nüüd, kui mu auahmus on rahuldatud, näib mulle tähi see, mis olen kätte wõitnud. Palju ilusama olen wälise süra eest ära annud. Soowisin peaaegu, et oleksime waesed — õnnelikud — ja süütud.“

Ta wiimased sõnad kõlasiid süngelt ja rõhutatult. Malwine waatas talle näkku.

„Süütud? Sina olid seda, näen seda nüüd. Olesin pidanud sind paremini mõistma, sind rõhufem usaldama. Piinasiin end wäiklases armukaaduses, hoidsiin end kõrwale, sest uskusin, et wõlgnen seda oma uhkusele. Mina, ainult mina üksi olen süüdi — ja oled täitsa süütu.“

Rolf Matern jules kaawatades filmad. Siis põles suudlus Malwine huultel. „Kui ta teaks — “ mõtles ta selle juures.

„Olla süütu — ah, Malwine — kes wõiks seda,“ ütles ta karedalt.

Malwine waatas talle ehmunult otja. „Rolf, — mis on sinuga?“

„Midagi, Malwine — midagi — ära ehmu. Olen weidi närwiline, liig palju töötanud. On aeg, et meie poeg koju tuleb. Ta peab osa minu tööst enese peale wõtma. Noorusjõud hakkab kaduma.“

Murelikult rippusid Malwine Materni silmad mehe küljes.

„Sa pead puhkama, kui Heinz tuleb. Sa ei oleks teda aastaks reisile saatma pidanud.“

„Siiski, Malwine, nüüd läks see weel. On ta aga töö, siis ei wõi ta end nii kergesti wabaks teha. Ja ma soowisin talle seda ilusat reisi, mil ta wiist palju õppis.“

„Nüüd peab ta aga oma noore jõuga sulle appi tulema. Kui hea, et tegid Heinzi oma järehtulijaks.“

Rolf Matern istus uuesti naise kõrwale ja pani käewarre selle õlgade ümber.

„Jah, Malwine — see on hea. Ja tubli inimene on ta, meie Heinz. Ta jätkab mu tööd, et selle üle wõin rõõnnu tunda — siis tean ometi, kelle jaoks ma — kõik — olen teinud. — — Kui Heinz end fiasse on töötanud, siis

lubame enestele weidi puhkust, mu armas naine, siis reisine üheskoos rahus ja mõnus; kus meile meeldib, sinna jääme. Ja siis teeme heaks, mis oleme elufiiruses tegemata jätnud. Kas tahad?"

Malwine noogutas õnnelikult naeratades ja Rolf Matern suidles teda suule ja filmadele.

"Sa oled veel nii ilus, Malwine. Su olekus on veel nooruse nõiduvust."

Malwine ohkas tasa.

"Olen oma juustest juba hõbeniite leidnud," ütles ta kurwameelselt.

"Minu juures pead lugema pruune, Malwine. Mu juuksed on valged."

"Oh — ja oled ikka noor — ka raugana," ütles Malwine säraval pilgul.

Rolf Matern sirutas käed välja. "Niikaua kui tööd teha võin — jah. Ja kui mu jõud kaob, siis soovin enesele kiiret otja. Minult mitte tegewusetult närgtsida — see oleks hirmus."

Nüüd tuli Ria tagasi. Ta kandis roose ilusalt, säledas waasis ja aetas need lauale.

Onu Rolf noffis teda. Ta oli täna üsna ülemeelne. Ja tädi Malwine filmad särastid niiskelt. Pehme õnnelik ilme oli ta näol.

Ria hingas kergendatult, nagu jalasurweist wabastatud.

Malwine oli ta vastu väga lahke ja Rolf rõõmustas selle üle.

* * *

Heinz Materni kojutulek seisis ukse ees. Ta oli teinud sõbraga suure reisi läbi mitme maa ja nüüd tehti ta wastuwõtmiseks pidulikke ettevalmistusi.

Ria oli huwitatud Heinz Materni tundma õppida. Ta oli taht juba palju pilte näinud. Rahilemata oli ta oma isale väga sarnane. Kas ta talle ka oleks sarnanes? Kas ta tema vastu saab olema sõbralik — või oli Ria talle tülikas? Ria mõtles palju ta peale ja ootas päewa, mil Heinz Matern pärale jõuab.

Meeleolu Maternite majas oli nüüd ikka rõõmus ja andus ka teenijatele edasi. Nad uskusid muidugi, et rõõm poja kojutuleku üle jakske rõõmisa ärewuse põhjuseks oli.

Õnnelikul wiisil polnud ei isa ega ema Heinzile kirjutanud uuest, noorest majaelanikuft. Õstiteks oli kirjawahetus katkendline, sest et Heinz kohast kohta reisib. Siis oli Rolf oletanud, et ta naine Heinzile on sellest kirjutanud, kuna Malwine jällegi abikaasale ette jõuda ei tahtnud.

Weidi enne jõulut saabus Heinz Matern.

Ria oli oma tuppä läinud, et wanemate ja poja esimest jällenägemist mitte segada. Alnast nägi ta teda wantrilt astumat. Ärewuse puna

fattis ta palge. Lõepoolest, Heinz Matern oli isa noorendatud pilt. Ta oli suur ja sale, laialaline ja kiirete, paenduwate liigutustega. Nägu näitas iseloomustawaid, energilisi jooni ja üle sügawate filmade oli lai ja tugew otsajene. Õstigi juukseid kandis ta samal wiisil, ainult nende wärw oli tumepruun.

Ria kuulis Heinz Materni naeru. Ta seisatas mõtetes ja waatas alla talwisesse aeda. Ja ta üle tuli suur üffilduse tunne. Talle näis, et ta nüüdsest peale peab wõitlema sooja koha pärast selles majas. Oli loomulik, et onu ja tädi nüüd poja küljes ripuwad. Ja kuidas saab see tema vastu olema? —

Lõunal nägi ta teda esimest korda. Jällenägemise rõõmus olid wanemad ka nüüd unustanud pojale uuest majaelanikuft rääkida.

Heinz Matern oli kõikide maade ilusamaid naisi tundma õppinud. Sellepärast ei awaldanud Ria Rottmanni peen, wainne kenadus ja lihtne olek ta peale mõju. Ja ta ei olnudki see, mida nimetataffe ilusaks tüdrukaks, ta ilu ei puutunud koge silma. Pidi enne süwenema neisse kaunidesse joontesse, pidi nägema suuri, tumedaid filmi säramas ja neis rikka hinge ilu.

Nüüd seisis Ria aralt, peaaegu kangelst ja puifelt ta ees. Ta luges imestujt Heinzi näos ja tundis põletawa waluga, et tema wiibimine majas talle oli wastumeelne.

Ja nagu tooford, kui tädi Malwine teda nii jahedalt ja wõbralt teretas, oleks ta ka nüüd kõige meelsamini imestawate, jahedalt waatawate mehefilmade eest põgenenud. Nüüd tutvustasid wanemad Heinzi Riale ja ütlesid talle, et noor neiu ta isamajas elab. Noormeeft haaras esiteks suur wastumeeluse tunne. Kuidas oli ta rõõmustanud selle esimese lõunapöõgi üle kodus, üksi wanematega, kellele tahtis reisidest jutustada! Ja nüüd istus see wõõras neiu wabel. Mis tähendas ta talle? Sarnaste poolenisti täiskaswanute plikadega polnud ta iialgi midagi peale hakata osanud, pealegi, kui nad olid nii kanged ja häbelikud. Ta ei armastanud üldse väga palju naiste feltskonda. Selles sarnanes ta isale.

Endastmõistetawalt oli ta liig hästi kaswatatud, et näidata oma pahameelt Ria üle. Lauas pöõras ta paar korda wiisakalt tema poole. Ria wastas aga ainult kiirelt ja aralt ja ei julenud talle isegi näkku waadata.

Selle peale loobus Heinz teda jutu sisse tõmbamast ja kui ta oma reisijuhustuste kirjeldusega alustas, unustas ta Ria täielikult.

Ria aga kuulatas hingetult põnewaid jutustusi ja ta filmad rippusid nagu nõutult Heinzi elust sätendawal näol. Ta oli unustanud, et see teda tähele ei pannud, oli unustanud ka oma

hirmu ja häbelikkuse. Talle näis, et talle on juhtunud midagi imelist ja toredat, et ilm järab uues valguses.

Ta oli liig noor ja kogemata oma kahetsateistkümneme aastaga ja eluõõdra olefuga, et juba sel tunnil selgusele jõuda, et Heinz Matern oli mõitnud filmapilkselt ta noore, puutumatu südame. Ta tundis ainult instinktiivselt, et täna polnud eile, et temas oli midagi muutunud, et midagi uut ta hingeft kinni oli haaranud — ja kõik, mis seni oliud, warju jättis.

Kuna ta agaralt majas toimetas, wiibisid ta mõtteid Heinz Materni juures. Ta ettekujutus tegi taft muinasloo printsi. Istus Ria ta wastu lauas wõi ulatas ta talle täidetud teetassi, kui Heinz mõnikord teetunniks ema salongis oli, siis ei julenud ta Heinzile näkku waadata. Seft kui selle pilk tema omaga kokku puutus, näis talle, et ta kaotab pinna jalgade alt.

Kuid ta õppis warsti näitama rahu, kuigi weri südame poole tungis. Ta wõis külmalt Heinz Materniga lühidat juttu ajada. Kuid otfa ta talle ei waadanud, seft ta kartis, et ta filmad teda wälja annawad.

Ühel päewal tegi Heinz isa ees Riast juttu.

„Kuidas tulid ja mõttele, isa, seda wäikeft tüdrukut majja wõtta? Kui sul tõesti olid ideelised kohustused noorpõlwe sõbra wastu ja sa ta leske ja tüdarta toetada soowisid, siis oleksid sepe ka teha wõinud ilma selle koormata. On ju olemas palju pansioone, kus sarnaseid abitud tüdarlapsi wastu wõetakse, ilma et nad kellegile tee peal ees oleks,“ ütles ta pahajelt.

Rolf Matern waatas pojale tüll aega otfa ja silus siis käega üle filmade. Lõpuks ütles ta segaselt: „Mu armas Heinz, sa unustad peaaegu.“

„Mis siis, isa?“

„Et me seda last oleme armastama hakanud ja teda mitte wõõraste, külmade inimeste hoolts jätta ei taha. Pealegi töotasin ma ta surewale emale, et wõtan ta oma majja.“

Heinz kehitas õlgu.

„Sarnased töötused wõiwad saada wäljannatamatuks. Ma ei mõista, et seda oma peale wõtsid. Ühse pole ma kind proua Kottmanni suhtes iialgi mõistnud. Oma sepe ka wist ei wõinud, kuigi ta kind minu ees alati su heategewuse tungiga wabandas. Südameft on ta wist küll armamisel, et sa selles asjas liig kaugele läksid.“

Rolf Matern tõusis ja astus poja juure. Lõhise, peaaegu sünge pilguga waatas ta talle filmadesse, siis ütles ta raste rõhuga: „Peaaegu igal inimesel on midagi, milles ta näib teisele arusaamatu. Lepi sellega, mu poeg, et mul olid sügawad põhjused sarnaseks teguwiks.“

Heinz waatas ehmunult üles.

„Sa ei tohi armata, isa, et kind armustada tahtsin. Su põhjused õlgu au sees — kuigi ma neid ei tunne. Su pilt seisab nii selgelt ja kindlast mu filmade ees, et kind segab su oleku wäiksemgi kindlusetus. Nüüd olen selles asjas rahustatud. Sul on põhjusi ja kind on teile armisaks saanud — kuigi ma seda ei mõista — selleft jattub mulle. Mis tahad aga hiljem selle kinduga peale hakata? Kas peab ta meie juure jääma?“

Rolf Matern pani käe poja õlale.

„Iffa — nii kaua, kui ta jääda tahab. Ja kui ta ise kind ära tahab minna, siis kindlustan ta tulewiku. Sa wõid selleft kergelt loobuda, Heinz, kui talle hiljem testamendis summa määran, mis kaitseb teda ainelistis murede eest. Lõudetawasti on sellega weel aega. Et meie aga kind Riast kõneleme, siis tahan kind paluda, et oleksid tema wastu sõbralikum, wennalikum.“

Heinz silus naerdes sõrmedega läbi juuste — liigutus, mis oli tal isaga ühine. „Laewa päraw, isa, on kaks asja ilmas, mille wastu tunnen wastumeelsust — need on tüdarlapsed ja kassid — ma ei tea iialgi, kuidas nendega ümber käia. Ma ei wõi selle wastu parata.“

Ka Rolf Matern naeratas nüüd. „Sarnane tüdarlaps pole Ria iialgi oliud. Ja ka wana-duse tõttu on ta selleft east läbi. Ta on kahetsateistkümneme aastat wana. Kui tahad temaga waewa näha, siis märkaks sa peagi, et ta ei kuulu nende kardetud tüdarlaste hulka, waid et ta on tähelpanuwäärne inimene.“

Heinz raputas usfmatult pead. „Selleft pole ma midagi märganud, Pearu teda rumalaks ja igawaks. Pealegi ei waata ta iialgi otfa ja seda ma ei falli.“

Ta on arg ja kartlik, Heinz, kuid sugugi mitte rumal. Wastuõtsa, ta on tark ja kaugeft üle aastate küps. Kes tema usalduse on wõitnud, sellele waatab ta awameelselt ja ausalt näkku. Ta oli algul kindu ema wastu samasugune kui nüüd kindu wastu. Kuid nüüd on mõlemad sõpradeks saanud. Sa peaks kind rumalema, mis sugune ta on, kui ta on üksi kindu ema ja minuga, siis tuneks sa teda waewalt ära. Nii-pea kui sa tupppe astud, on ta nagu ümber wahetud, seft et tal weel pole usaldust kindu wastu.“

Heinz naeris uuesti.

„Ma olen wist hirmutis, kes lapsi ehmatab. Noh — tahan kind wäikese daami armuosaliseks saada. Eft saan siis aja jooksul teada, mis suguse filmad tal on. Kuid küllalt temast. Meil on tähtsamad asju harutada, isa.“

Mõlemad härrad jüweneftid äriasjadesse. Iffa ja poeg töötasid nüüd peaaegu alati ühes-

koos, sest Heinz pidi warsti isa asetäitjaks saama.

* * *

Jõuluõhtu oli tulnud. Maternite villas oodati ainult ühte külalist, Heinz Materni sõpra Walter Meisterit, kellega koos ta oma reisi oli teinud.

Walter Meister oli Heinziga koos koolis käinud. Ta wanemad olid jurnud ja olid talle pärandanud väga suure waranduse ja ilusa villa. See afus ka Grunewaldi juures, kuid Maternite willast kaugel. Juba poisikesena olid mõlemad sõbrad olnud lahutamatud. Walter Meister oli lõbus alati, wallatuteks tegudeks walmis, alati muretu ja rõõmus, kuid seesmiselt tubli, usaldatud inimene.

Ta oli arhitekt ja andus kutses armastusega.

Ta suur warandus lubas talle oma soowi järele elada. Kuid laisklemiseks puudus tal and —, sest ka selleks peab inimesel annet olema.

Ta oli nüüd teataval määral enesega wastolus. Ta oli tihti sellest Heinzile kõnelenud. Kord, kui nad juba reisisit tagasi olid, ütles ta sõbrale:

„Kas tead, Heinz, olen hirmsas kitsikus. Kui teen tööd, patustan sellega teiste vastu, sest olen nii rikas, et ma ei waja enam raha, ja teisel on see waja. Kui ma ei tööta, siis patustan enese vastu. Waata — tegin jälle kõiksugu kawandeid — üsna kenad — eks?“

Heinz waatas joonistusi. Nad olid Walter Meisteri ateljees, mille ta oli sisse seadnud oma villa ülemisel korral. See oli ilus ja otsustarbekohane ruum ja oli näha, et siin töesti tööd tehti.

„Kawandid pole ainult kenad, waid on väga ilusad ja omapärased. Oleks kuulmatu tegu, kui ja ei kasutaks oma annet. Milleks ja siis õppisid?“

„Noh — esiteks enese lõbutse, et igawus mind ei tapaks. Siis aga, et mitte sinust maha maha jääda, sest ja oled filmapaistew inimene ja ma pean ometi su sõpruse wääriline olema.“

„Ara mind sarnaste lausetega meelita,“ noomis Heinz naerdes.

„Oh, ei, see on ju tõsi.“

„Siis hakka ometi kord omas kutses tööle nagu kord ja kohus.“

„Kergelt veldud! Kuid selles asi seisabki, see tehakse mulle häbematuks kergeks. Teine waene näeb waewa ja ei jõua edasi, sest tal puudub raha ja ühendus.“

„Kuid omg teadmisi ei wõi ja ometi kasutamata jätta. Su arwamine selles asjas on kind-

lasti liig ideaalne. Kuid — teen sulle ettepaneku, mis wabastab su kitsikusest.“

„Dee seda, Heinz. Ja kui see ettepanek on wastumõetaw, siis lasen su marmorise raiuda.“

Mõlemad naersid. Siis ütles Heinz, paberossi süüdates:

„Kui ja oma waeselt ametiwennalt leiba nina eest ära ei taha wõtta omas kutses tööd tehes — siis aita ühte neist oma kunsti, wõimise, raha ja ühendusega.“

Walter kargas rõõmsalt üles.

„Bravo, Heinz! Muudugi — nii läheb see küll. Waata, ja oled minuist targem, sellele lihtsajale mõtle ma ei tulnud. Von — teen sedal Otsin omale kaastöölise, see peab olema waene mees —, kuid tubli. Ja siis hakkame koos ehitama. Suurema osa kasust saab tema, mina kannan hoolt, et mu ettewõttse mahutatud raha protsjente kannab. See oli tore mõte! Hakkan kohe homme otsima. Sa wõid ka weidi kaasa aidata, teil on ju palju arhitektidega tegemist.“

See kõnelus oli olnud mõned päewad enne pühi. Ja nüüd oli Walter Meister, nagu ifka wanemate surmast jaadit, kulsutud Maternite villasse jõuluks külla.

Ta oli Ria Rottmanni juba mõned korrad näinud. Ka tema peale polnud neiu erilist mõju awaldanud. Kuid heajüdamline, nagu ta oli, tundis ta kaastundmust ja argtusega ja tegi temaga ifka jälle juttu.

Ria hakkas teda warsti usaldama ja ajas temaga üsna loomulikult juttu.

Kui Walter teda nüüd täna kingituste jagamisel maatles, kuidas neiu filmist rõõm säras, kuidas ta onu ja tädi täis ärewust kaisutas ja neid rikaste annete eest tänas ja kuidas ta talle siis särawalt ja naerdes kõiki ilusaid neulikke asjakesi näitas, mis ta oli saanud, mõtles Walter imestanult:

„Tõepoolest, see wäite tüdruk on piltilus, kui tal on wärwi ja kui ta elawaks saab.“

Lauas istus ta Ria kõrwal ja oli heas meeleolus. Ria keelepaelad olid wabaks saanud ja ta westles targalt ja hästi. Wahetewahel awaldas ta küll weidi ümawõbraid mõtteid, kuid need näisid Walterile nii omapärased, et tal sugugi igawaks ei läinud.

Heinz waatas mõlemaid imestanult. Ta kuulis ühte osa nende jutuwajamisest ja tahtmatult kuulatas ta edasi. Kuidas Ria üles julas! Ta ei näinud töesti rumal wälja — wastuokka. Ta ei langetanud ka Walteri ees filmi. Mõned korrad naeris ta talle rõõmsalt näkku. See naer kõlas nii selgelt ja soojalt ja nii loomulikult nagu naerawad lapsed.

(Järgneb.)

Surm sillal.

Ameerika kirjanik **Peter Moy.**

Tom Morrow oli üks neist külma-werelistest, sihiteadlikkudest meestest, kelle juurest sädemetki sentimentaliteeti ei otsitaks, ja tema kui wägewaima ameerika raudteekuninga juurest weel kõige vähem. Tema teisel pool suurt lompi sugugi mitte ebaharilik elutee lihtsast töolisest masinistiks ja ühe ameerika kõige tulukama raudteeosa juhiks ning lõpuks diktaatoriks näitab selgemini kui kõik muu, milline wintske jõud temas asus. Mina sain temaga aasta tagasi tuttawaks ühes New Yorgi klubis, kuhu minu üks tuttaw sisse wiis.

Tom Morrowil oli mõni päew enne meie kohtamist olnud autoõnnetus, mis temal oleks peaaegu elu maksnud. Oli alles selgumata, kas see oli olnud juhus või kuritegu. Ajalehed olid weerupikustes kirjeldustes loo väga üles puhunud. Mr. Morrowi asjaiikkus hindas õnnetust teisiti.

„Ainult juhus, mu härrad! Aga ma pääsin nagu ime läbi.“

Üks tema tuttawatest wõttis need sõnad naeratades wastu.

„Kas olete nii vähe skeptik, mister Morrow, et imest räägite?“

„Kui olete minu lugu kuulnud, wõite ise otsustada. See oli waidimist tingitud, ja ma ei teaks üteldagi, et usklikusel selle juures oleks olnud mõni osa etendada. Kui ma samas seltsis, mida täna juhin, alles masinist ehk wedurijuht olin... siis oli mul ekspress-rong Jacksonist Rayville'isse wiia. Tänapäew on see teosa väga ilusasti ja kindlasti välja ehitatud, aga tookord... Olime ju alles teetehnika algastmel.“

Kui ma enne lõunat teenistust tahtsin alustada, tundsin enese olewat nii haige ja nõrga, et juba tahtsin enast haigeks teatada. Aga mitteusalduswäärsed teenijad — ka haigus on, mis ei wääri usaldust — wallandatakse kergesti. Minu noor naine katsus iga-pidi minule mõjuda, et koju jääksin. Ta kõneles ka unenäost, mis ta näinud ja milles mind suur hädaoht ähwardanud. Ma naersin selle üle, wõtsin

kõik jõu kokku ning wõtsin weduri wastu, nagu seda kord nõudis.

Minu ametiwend, ahjukütja, silmitses mind osawõtlikult.

„Haige, Morrow, mis?“

„Ainult pisut. Küll see möödub.“

Me lahkusime jaamast ja sõitsime teele. Palawusest hoolimata, mida katel lewitas, oli mul külm ja mu pea huugas. Aga ma wõtsin enese kokku ja täitsin oma kohust.

Jaam libises jaama kannul meist mööda.

Tahe oli wiimaks mu nõrkuse wõitnud ja ma tundsin enese jälle kindlama olewat.

Ametiwend aitas mind, kuidas oskas ja wõis.

Lohutas mind lahkesti.

„Küll õõ warsti möödub, Morrow. Pea püsti, wana sõber!“

Mina noogutasin pead.

Pimedä tulekul hakkas nõrkus jälle kaswama. Mu käed wärisesid ja mu mõtted rändasid metsikult tagasi Jacksoni, kus ma oma naist teadsin kartuses wiibiwat.

Sellises meeolus antakse lollusele kergemini järele; ma mõtlesin Helene sõnadele. Tema oli und näinud. Jumal, naised näewad palju und; ta oli rääkinud sillast, suurest, raskest sillast. Sõidust läbi õõ, kus õnnetus waritses...

Teie teate, mu härrad, et minu rong umbes Jacksoni ja Rayville'i wahekojal Mississipist üle läheb. Sellele pidin ma sel hetkel mõtlema.

Meie rong weeres välja pimedasse, kuhu weduri laternad kaks walget walguseringi tuhnisid.

Ikka enam waldas mind rahutus. Ma ei jõudnud enam waikida, waid pöörsin sõbra poole.

„Oled sa kord juba mõtelnud, et meile teel wõiks õnnetus juhtuda?“

„Lollus!“

„Kas see siis wõimalik ei ole? Ütle!“

„Kõik on wõimalik, aga kui me alati sellele mõtleksime, Morrow, siis kaoks meie julgus ja me teeksime lollusi.“

„On sul mõnesuguseid eelaimdusi olnud?“

Ametiwend naeris.

„Mis sa täna kõik küsid!“

„Tõesti.“

„Arwan, sul on palawik.“

Pika waheaja järele, mil mu sõber jälle süsi ahju kühweldas:

„Kui palju maad on veel jõe äärde?“

„Kümme minutit, Morrow. Sõitsime praegu wiimasest jaamast idapool Mississipit läbi. Aga seda sa ju tead.“

„Wõib sõita kiiremini ja pikaldasemalt. Ma teen sõidu pisut aeglasemaks.“

„Me peame täpselt sõitma.“

Weel kümme minutit... weel üheksa... weel kaheksa...

Kaugele nõjatan ma wälja pimedasse, et pimedusest läbi tungida, aga kiire sõidu peal ma midagi muud ei näinud, kui mida laternad walgustasid.

Ma pöörsin tagasi.

Weduri taga wedasime öösse neliteistkümmend inimestega täidatud wagunit. Tuhat inimest, kel aimugi ei olnud, millised mõtted wedurijuhi peas keerlesid, kes vähematki muret ei tundnud, et midagi paha võiks juhtuda.

Edasi... edasi... edasi... koputasid rattad takti.

Jälle püüdsin ma hirmust lahti saada.

Sild... sild... sild... koputasid rattad... Unenäod... palawik... lollus...

Mul oli teenistus ja ma pidin ennast koondama.

Pahema käe surusin ma pressikäerauale. Niipea kui vähematki ebahariliku märkasin, tahtsin ma rongi seisma panna.

Weel seitse minutit... weel kuus...

Warsti pidi Mississipi hõbepael weduri ees särama hakkama.

Silmad walutasid mul wahtimisest. Ja äkki...

„Sina... sinal!“

„Mis on, Morrow?“

„Waata ometi!“

Weduri ees, lähemas läheduses tantsis mingisugune tontlik wari ülesalla, jäi alati ühesugusesse kaugusse, nagu oleks ta meie ees edasi tormanud. Kuidas pean ma seda warju kirjeldama? See oli nagu mehe kuju, kes meid ülestõstetud kätel hoiatas ja rongi tah-
tis kinni pidada.

„Mina ei näe midagi, Morrow.“

„Aga seal.“

Ma osutasin ettepoole.

„Sa oled tõesti haige.“

„Enam minupool... tantsiw kuju!“
Sild... sild... sild... koputasid rongi rattad.

Weel kolm minutit... weel kaks...

Ikka suuremaks, ikka kohutawamaks muutus hirmupilt, mis minu pilgu ees tolgendas.

„Kas sa siis tõesti ei näe?“

Nüüd karjatas kütja minu kõrwal.

Kuju oli kaswanud hiiglasuureks. Selgesti oli näha hirmsakujuline pea sarwedega, nagu oleks kurat meie ees tantsinud. Selgesti näha olid ülestõstetud rusikad, nagu oleks ta tahtnud wedurit puruks taguda. Ja keha ümber lehwis tal lai mantel.

„Press peale... press!“

Kiunudes wajus press. Rongist käis läbi nõks. Sädemed särasid meie all, meie ümber. Kusagil kõrises kett.

„Mississippi!“

Jõgi seisis meie ees.

Meie ette kargas pimedast silla esimene wõlw.

Tempo oli jäänud aeglasemaks, minuti pärast seisis rong.

Kisa. Kära. Hüüded: „Mis on sündinud?“

Weduri ees seisis ikka weel hiiglawari, ei liikunud aga enam.

„Halloo, mis on, Morrow?“

„Rike,“ pomisesin ma. „Kohe sõidame edasi.“

Minu sõnad rahustasid. Ma kargasin wedurilt maha ja läksin tüki maad edasi.

Seal... kakskümmend meetrit, kesk silda... kakskümmend meetrit rongi ees olid roopad lahti kangutatud ja palk roobastel.

Hirmus õnnetus oli weel wiimsel hetkel tulemata jäänud. Kuritegu oli olnud tegewuses.

„Ja mis sai kujust, mr. Morrow, mis rongi ees nägite ja mis Teid hoiatas?“

Morrow ei pannud küsimust tähele. Tema oli weel süwenenud sellesse wanasse läbielamusse.

„Kogu rong oleks päästmatult sõitnud jõkke. Keegi ei oleks pääsnud eluga.“

„Ja kuju?“

„Kui ma weduri juurde tagasi tulin,

tantsis hoiataja ikka weel weduri ees. Kõige ligemal ja hirmutaw suur. Aga ta olewus selgus warsti. Ühesse later-nasse oli wangi sattunud suur ööliblik, kes kahekordse ruudu wahel üles ja

alla tantsis. Tema tontlikku warju olime oma ees näinud. Tema oli meid hoiatanud, tema oli meid päästnud. ja kui see ime ei olnud, siis tahaksin teada, mis ime üldse on!“

Pillaja.

Inglise kirjanik **W. Somerset-Maugham.**

Olles wäike poisipõnn, lasti mind pähe õppida La Fontaine walmisid ja nende moraali tuletati mulle hooliga meelde. Nõnda õppisin ma kätte ka „Rohutirtsu ja sipelga“, tuntud walmi, mis peab selgeks tegema, et töö leiab tasu ja kergemeel karistuse.

See walm tuli mulle tahtmatult meelde, kui hiljuti August Ramsayd nägin üksi restoraanis lõunat söömas. Weel iial pole ma näinud inimest niisuguses helewuses: ta wahtis nii rõhutatult tühjusse, nagu oleks teda maakera ise rõhunud. Mul oli temast kahju. Sest ma arwasin kohe, et tema parandamatu wend jälle mõne rumaluse on teinud. Sellepärast astusin ma tema juurde ja pigistasin ta kätt.

„Kuidas käsi käib?“ küsisin ma.

„Mul pole täna naljataju,“ wastas tema.

„Ikka jälle Tom?“

„Jah, ikka jälle Tom,“ ohkas tema.

„Miks ei kihuta sa teda minema?“

Oled ju tema heaks kõik teinud. Saa ometi kord juba aru, et ta parandamatu on.“

Igal perekonnal on, usun ma, oma must oinas. Juba kakskümmend aastat oli Tom omastele õnnetuseks. Tema elutee algas kaunis wiisakalt. Ta astus äris ametisse, abiellus ja oli warsti kahe lapse isa. Ramsayd olid absoluutselt lugupeetud ja Tomi elutee näis olewat ette määratud. Kuni ta ühel ilusal päewal äkki seletas, töö ei meeldiwat temale ja abiellu jaoks ei kõlbawat ta. Tema tahtwat lõbu otsida. Igasugune nõuanne oli ilmaaegu. Tom lahkus naisest ja lastest ja büroost. Wäike warandus wõimaldas talle kaks ilusat aastat Euroopa mitmesugustes pealinnades. Aeg ajalt jõudis perekonna kõrwa temast teateid. Perekond raputas pead ja küsis eneselt, mis küll siis saab, kui tal

raha lõpeb. Ja kuulis seda peagi. Tom laenas, tegi wõlga.

Siis kompromitteeris Tom wenda, südametunnistuse piina tundmata. Ei ole tõesti armas lugupeetud notaarile, kui ta näeb oma lemmikkohwikus ise oma wenda teenimas wõi just kohwiku ees taksiauto juures ootamas. Tom seletas, et baaris teenimine ja autojuhtimine ei olla kellelegi häbiks. Ometi loobuwat ta sellest perekonna rahuks, kui August temale nii ja niipalju mak-sab.

Ja August maksis.

Ühel päewal pidi Tom peaaegu wanglaga tutwuma, August oli kui meeletu. Kahtlemata, Tom liialdas. Kergemeelne omakasupüüdja, nagu ta oli, polnud ta ometi iial midagi karistuswäärset teinud, see tähendab, ütles enesele August, karistuswäärset seaduse mõistes. Aga seekord, kui nad ta oleksid tabanud, oleks ta asi otsas olnud. Kuidas wõid sa oma wenna nii kaugele lasta? Mees, kelle Tom üle löönud, keegi Cronshaw, tahtis kätte maksta ja asja kohtusse wiia. Ütles, et Tom karistust wäärrib. Selle asja lõpetamine maksis Augustile suure summa, alandused arwamata. Ükski inimene pole olnud nii wihane kui August, kuuldes, et Tom ja Cronshaw, niipea kui neil tshekk käes, Monte Carlosse olid reisinud, kus nad neli toredat nädalat elasid.

Kakskümmend aastat nähti Tomi ainult wõiduajamistel ja mängusaalides. Tema omad olid kõige ilusamad naised, ta söi ja tantsis ainult kõige uhkematel lokaalides. Ja kui ta sinult midagi palus, siis tundsid eneses tema wastu weel kohustust. Tema tundis kõiki ja kõik tundsid teda. Keegi ei kiitnud ta tegu-

sid, aga keegi ei jaksanud temale ka wastu seista

Waene August, wennast ainult pisut wanem, nägi wälja, nagu oleks ta olnud kuuskümmend aastat wana. Kahekümnewiie aasta jooksul oli ta aastas ainult kaks nädalat puhanud. Igal hommikul ilmus ta kell pool kümme büroosse ja lahkus sealt alles kell 6 õhtul. Ta oli aus, tõsine ja hea, mitte iialgi ustawu-seta, isegi mitte mõtetes, ja oma naisele oli ta truu ja kolmele wiisakale tütrele hea. Ta pani ühe kolmandiku oma sissetulekust protsente kandma ja kawatses 55. aastaselt enesele maja osta ja aega siis aiaharimisega mööda saata. Tema elu oli laitmatu. Ta rõõmustas, et wananes, sest Tom wananes ka. Ta muigas, hõõrus käsi ja ütles:

„Kõik on ilus ja hea, niikaua kui Tom on noor ja ilus. Aga ta on minust waid aasta noorem; nelja aasta pärast saab temagi wiiskümmend aastat wanaks. Siis ei näe ta maailma enam nii roosilisena. Wiiekümne aastaga on mul miljon käes. Olen alati ennustanud, et Tom rentsulis kärwab. Küll näete. Ja siis näeme, mis kasulikum on, kas töö või pummeldamine.“

Waene August! Ta oli mulle tõesti wäga sümpaatlik, kuna ta nii rõhutult minu kõrwal istus. Millise lollusega oli Tom jälle hakkama saanud?

„Kas tead, mis on sündinud?“ küsis minult August wiimaks.

Olin kõige pahema peale ette walmis-

tatud, Kas oli ta ehk kohtu alla sattunud? August suutis waewalt rääkida.

„Sa pead tunnistama,“ kogeles ta wiimaks, „mina olin alati Wirk, aus ja täpne. Tööriika elu järele wõisin ma küll oma kokku hoitud rahaga loota rahu. Täitsin alati oma kohuse ja koha, kuhu saatus mu asetanud.“

„Jah.“

„Ja edasi pead sa tunnistama, et Tom oli ülekäteläinud laiskleja. Leiduks õigust, siis istuks ta juba ammu wanglas.“

„Wististi.“

August läks punaseks. Mina olin wäga kohkunud.

„Mõni nädal tagasi,“ jatkas August wiimaks, „on Tom enese kihlanud naisega, kes wanaduselt wõiks ta ema olla. Nüüd on see naine surnud ja on temale pärandanud: wiiskümmend miljonit, jahtlaewa, maja Londonis ja mõisa maal.“

August pörutas rusikaga lauale:

„Kas see on õiglus? Ütlen sulle, see on otse õigluse wastand!“

Ma ei saanud teisiti, kui hakkasin Augusti wiha nähes waljusti naerma. Ma naersin nii, et otse maha tahtsin kukkuda.

August ei anna mulle seda iial andeks.

Selle eest aga kutsub mind Tom tihti oma mõisasse Mayfairis pidusööki-tele. Ja kui ta minult mõnikord raha laenuks küsib, siis sünnib see waid harjumuse pärast. Pealegi on need õige pisukesed summad, mis ta laenab.

Warjud.

P. Grünfeldt.

*Warjud tõusewad ja warjud waowad,
eluteele takistusi laowad,
walgust wajalikkü wähendawad,
pimedikule meid lähendawad.*

*Kui ju selgelt sinetab su taewas,
nii et jälle rõõmu tunned waewas
ja see rõõmuga ju pisut harjud —
jälle kaugelt lähenewad warjud.*

*Enamikule meist eluaja
nõnda hädasti on walgust waja,
aga päewad tulewad ja kaowad,
warjud tõusewad ja warjud waowad.*

*Kes wõiks walgust elus omaks hiiüda?
Õnnelik, kes oskab kiiri püüda,
mida päike mõnikord meil jagab —
nendega ta elus rõõmu tagab! . . .*

Tantsjanna sõrmus.

Saksa kirjanik **Leo am Bruhl.**

Hereda, põletawa päikese käest jõudsid meie wäsinud hobused Trawellor-bungalow laia, warjawa katuse alla ja peatusid seal nagu enesestmõistetawalt.

Waewaga, walutawate lihastega ronisin ma sadulast ja tahtsin parajasti oma hobuse sadulawööd wallandada, kui äkki nägin, et Bill jälgraudadel püsti seisis ja nähtawasti peapööritse tagajärjel maha ähwardas kukkuda.

Ruttu jooksin ma tema juurde ja jõudsin parajasti weel kohale teda kättega wastu wõtma.

Bungalow rentnik wana sõnaaher iirlane, ruttas mulle appi, ja üheskoos kandsime haige maja hämarusse.

Siin ärkas ta jälle warsti meele-märkusele, aga raske wererõhk, mis talle pähe tõusnud, ei tahtnud kaduda. Bill kurtis, ehk ma teda küll iial liig tundlikuna ei tunnud, walusat wirwendust silmis, kõrwade kohisemist ja raskest hingamist, ja kõik arstirohud, mis ma sadulataskust wälja otsisin, ei jaksanud ta olukorda kergendada.

Iirlane silmitses minu tegewust wai- kides ega teinud haput nägugi. Ma pöörasin pahaselt tema poole:

„Kas elab siin ligidal mõni arst?“

„Ei!“

„Nüüd tuli mulle mõte.“

„Kas on peale meie bungalows weel teisi wõõraid?“ küsisin ma.

„On!“

„Kes nad on ja kus?“

„Keegi wana härra istub aias!“

Palusin wanameest jääda Billi juurde ja ruttasin wälja lootusega, et maja teistelt elanikkudelt wõib olla saan rohu, mis Billile abi annaks; iga Indias reisi-ja kannab enesega wäikest apteeki kaasas.

Õitswate lillede ja põõsaste rägastikust leidsin ma kõbusa rauga, kes kohe walmis oli Billile abi andma, weel enne kui jutu sain lõpetada, sest mees oli arst.

Mõni minut hiljem oli Bill hirmsa wererõhu käest wabanenud, ja nimelt mingisuguse halli pulbri abiga, mis arst temale annud.

Kui õhtu äiesti kätte jõudis ja jahe- dus pehmelt lainetades wiljakandwate marjapuude lehestikust alla laskus, istusime kolmekesi elawas westlemises.

Jutu jooksul küsis Bill hallwalge pulbri järele, mis nii ruttu aidanud ja ta jälle terweks oli teinud.

Arsti näost wargles üle naeratus.

„Kui ma Teile nüüd ütlen,“ wastas ta Billi küsimusele, „et ma ise ei tea, mis Teile andsin, siis raputate usku- matult pead ja arwate mind wanaks waletajaks. Ja ometi on asi nii: minul pole selle ainsalt aitawa pulbri kokku- seadest aimugi. Kõik keemilised ana- lüüsid, mis ma tegin, jäid tagajärjetuks. Mingisugune püha wõi mitte püha in- mene, keda ma ei tunne, keda enne aga elus kord wististi olen aidanud, saadab mulle sellest rohust iga aasta Chitrai kuul, Shira ja Minekshi pulma- päewal, paki kätte. Tema tunneb alati minu aadressi. Pakk, millele saatjat pole tähendatud, jõuab iga aasta minule kätte, kus ma iial wiibin. Isegi Euroo- pas olen ma ta saanud.“

„Ja see rohi ei jäta iial mõju awal- damata?“ imestas Bill.

„Ei iialgi! Isegi kõige meeleheitliku- matel kordadel ei lakka ta aitamast.“

„Pealegi,“ jatkas arst, „on mulle minu praktikas siin tootatud maal teisigi asju juhtunud, ja kui keegi Euroopas usub, et me arstiteadusest enam teame kui need india templierstid, siis eksib ta rängasti.“

Lubage mul jutustada lugu, mis juh- tus mitu aastakümnet tagasi ja millest ma enam osa wõtsin, kui see mulle soowitaw oli, ning mida ma nüüd sama wähe oskan seletada kui kolmkümmend aastal warem.“

Arst süütas suure hawanna sigari ja algas:

„Ma wiibisin aastal 1885 Norra sõja- wäearstina Inglise kindral Prendergasti wäeosade juures, mis tookord Ülem- Birmasse tungisid ja wäikese Minla linna Irawaddi kaldal tormiga ära wõt- sid. Wõitluste puhul sai ka üks linna noor tantsijanna raskesti haawatud ja

toodi minu laatsaretti. Mul oli temast hale meel; ma opereerisin teda, nii hästi kui see võimalik oli, ja tegin kõik, et neiukene elama jääks. Aga surm oli, nagu tihti, kangem minu kunstist, mis ju kunst ei olegi. Laps suri ja kinkis mulle oma viimasel minutil lihtsa kuld-sõrmuse, millesse oli asetud mingisugune sinine ring klaasitaolisest massist ja mida ta alati oli sõrmes kannud. Wiimse hingetõmbega, mis ta purustatud rinnast tuli, ütles ta mulle:

„Ära lase ühelgi naisel seda sõrmust kanda, härra!“

Ma wõtsin kingi wastu, ilma et annetaja sõnadele oleksin kinkinud erilist kaalu. Sõrmus sattus mu asjade hulka ja — ununes.

Umbes kümme aastat hiljem, üheksakümnendate aastate lõpul, abiellusin ma oma kodulinnas Birminghamis ja sõitsin oma noore abikaasaga Egüptusse.

Me elasime Kairos suures hotellis ja olime oma elus õnnelikud.

Ühel õhtul tulen ma Azhar-moshee biblioteegist koju ja leian oma naise toast põrandalt pikali, kus ta oli nagu surnud. Ma koondan kõik energia, kutsun abi, wõtan ise ette esimese läbiwaatamise. Ta elab, aga ta süda töötab ja põksub weel ainult nõrgalt. Kolm ametiwenda on warsti kohal, aga hirmsa olukorra põhjust ei leita. Kõik elustamisewahendid ei aita.

Terwe tunni, mida ma iial ei unusta, istusin ma surmahaige juures, ilma et

mul võimalust oleks olnud teda ta tarduwusest äratada wõi selle põhjustki leida.

Piiritumas meelegeites wõtsin ma tema nõrga armsa käe oma kätte — ja waata! Mis ma näen? Birma tantsjanna siniserõngaga sõrmust. Silmapilk seisis surmatund Minla laatsaretis mu silmade ees. Mulle tuli meelde hoiatus. Ruttu tõmban ma sõrmuse naise sõrmest — Mu naine awab silmad, on samal sekundil terwe ja ei tea midagi muud, kui et ta leidnud mu pakist wäikese sõrmuse ja pannud selle enesele sõrme.

„Arge ütlege,“ löikas arst minul keele peal seiswa wastuwäite katki, „ärge ütlege, et see wõis olla juhus. Olen teinud mitu katset ja wõin tõendada — alati sama tagajärjega. Iga naine, kellele ma sõrmuse sõrme panin, langes wiibimata seletamatusse tarretusse. Meestele ta mõju ei awaldanud. Lõpuks oletasime, et sinine mass mingisugusel kujul naisewerele spetsiivselt mõjub, ja waatasime sõrmuse läbi. Tulemus oli sama negatiivne kui hallwalge pulbri läbikatsumisel.

Sõrmus on mul weel praegu alles, ühe Londoni panga safes, et ta ei saa teha õnnetust.

Kogu maailma arstid ja keemikud on selle mõistatuse üle pead murdnud. Ilmaaegu. Seda ei lahenda keegi, „kui lahendus eitule kusagilt india kloostrist.“

Head ööd soowides tõusis arst ja jättis meid üksi.

Tormi laul.

Ed. Wöhrmann.

*Tormil on toredad wiled,
wägewad wiisid ja laul:
Hüüdwad kui tuhanded kanded,
sadanded orelid aul.*

*Kord nagu lapsea nuttu
emale sumistaks nad,
kord nagu pisarajuttu
lapsele westaksiwad.*

*Kord nagu lahingumõllus
murrawad metsa ja puid,
mõirgawad wihaselt, kurjalt,
lõwina purustes luid.*

*Kord nagu armastussosin,
neiunaer heliseb ta:
südamest läbi käib wärin —
torm, sind armastan ma!*

*Sinul on toredad wiled,
wägewad wiisid ja laul:
hüüdwad kui tuhanded kanded,
sadanded orelid aul . . .*

Kellele ta laulis.

Saksa kirjanik **Hilde Stein.**

„ . . . ja kuigi Te mind ei tunne, laulate tänasest peale ainult mulle. Tean seda, sest olen iga õhtu teatris ja kuulen Teid . . . iga õhtu . . .“

Pead raputades pani kuulus laulja kirja käest. Need naised olid pöörased!

Siis wõttis ta kirja uuesti kätte. „Rumal hani“ — mõtles ta ja wiskas selle teiste huniku juure. Ta poleks seda kirja awanudki, kui ta poleks olnud kininutatud kirjult särawate lilleherneste kimbu külge. See tagasihoidlik ja ometi meeldiw lill oli teda kirja awamisele meelitanud. Palju raha ei näinud ta austajannal olemat! Kimp ei näinud selle järele wälja.

Kell helises ja inspitsient koputas uksele. „Palun, härra Kirchner, warsti on ju aeg!“ Ta ruttas alla ja seisatas kulissi taga, mille kaudu ta ilmuma pidi. Ta wõis näha ühte osa kuulajatest saalis. Prostseeniumilooshi. Kas istus tema seal? Ta kummardas weidi ette. Ei, seal istusid ainult kolm härrat frakis . . .

„Ettewaatlilikult, Teid wõib näha,“ hoiatas teda inspitsient. Siis tuli ta koht ja ta pidi wälja astuma.

Ta tundis oma osa. Kui tihti oli ta seda osa juba laulnud — kui tihti just selles osas suurimaid wõite pühitsenud. Särawalt, hõiskawalt kõlas ta hääl.

Kuna ta laulis, rändasid ta silmad ja katsusid tumedas saalis mingisugust märki näha, mis oleks talle ära annud saladusliku kirja saatja. Ta wõis näha parketi esimesi ridu ja lähemaid looshe. Ta astus mängus üsna lawa serwale. Ja ehmatas sellega oma kaasmängijat, kes proowil hoopis teisiti oli seisnud. Ta ei hoolinud enam oma osa ettekirjutatud tegewusest. Ühtlasi laulis ta edasi ja otsis . . . otsis . . .

Lõpuks langes eesriie esimese waatuse järele. Publik hõiskas oma lemmikule, nagu ikka. Nagu nõiutult seisis Kirchner eesriide taga. Ta waatas läbi augu walgustatud saali. Palju ilusaid naisi istusid looshides ja plaksutasid.

Ta pidi kulisside wahetuse pärast taganema ja läks oma riidetustappa. Weidi

pahatujuliselt istus ta. Äkki waatas ta üles. Ta ees lamas uus kimp lilleherneid. Jällegi kirjakesega.

„ . . . Teie ei leia mind ja kuigi lawa serwale tulete. Te ei õpi mind ka tundma. Kuid Te laulate mulle — mulle ainuüksi!“ . . . Kirchner lasi kirja langeda. Jälle see hüsteeriline austajanna. Oli lollus selle peale mõelda. Ta toetas pea tagasi. Kuidas näeb ta wälja? Kindlasti blond ja õrn. Lillede walik lasi seda oletada.

Iialgi polnud ta nii ilusasti laulnud, kui wiimase kahes waatuses. Iialgi polnud ta hääl kostnud nii täis sharmi, kui sel õhtul. Ta andis oma parima, kõrgema . . . talle, kes seda ootas, kes, kes teda ainult ta enese pärast laulmas kuulda tahtis!

Nagu uimustõusis ta waimustus ikka kõrgemale ja kõrgemale. Hingetult kuulaw saal kadus ta mälust. Ta ei näinud lawa ega tunnud weidi vananenud kaasmängijat käte wahel. Ta mõtles ainult tundmatu peale, kellele ta üksi tahtis laulda . . . pidi laulma!

Publik märatses. Kiiduawaldused ei tahtnud lõppeda. Nagu unenäos kummardas Kirchner ikka uuesti. Kummardas tundmatu ees. Ainult tema ees. —

Igal õhtul lamas ta laual kimp lilleherneid. Iga waatuse järele tuli uus kimp. Kuid iialgi polnud kirja ligi. Asjatud olid kõik sammud, mis Kirchner tegi, et saatja saladuse jälgile tulla. Aegajalt kaswas mõte teda tundma õppida idee fixe'iks.

Ja igal õhtul laulis Kirchner ainult talle. Ta hääl oli sära ja ilu poolest wõitnud. Ta oli saanud wõrdlematuks. — Seal — ühel õhtul rippus jällegi kirjake kimbu küljes ja ta read oli keegi tütarlaps wastu wõtnud.

„ . . . weel kolm päewa, ja ma pean ära minema. Laulge mulle luigelaulu.“ Kirchner märatses! „Tema“ läks! Läks ilma temaga rääkimata, ilma et nad kokku oleks saanud! Ta oli nagu hulumeelne. Mõttetuid ridu kirjutas ta paaberilehele. Palus ja ähwardas! Wannutas tundmatut! Ja märatses lawal . . .

Sel õhtul andis ta wiimase, mida suudab anda hingeline laulja. Ta süda ja ta igatsus olid ta hääles. Wärin läbistas publikut. Ta oli jumalik!

Kohe eesriide langemisel ruttas riitustuppa. Kimp ilma kirjata! Kuid tema oma oli kadunud! Nagu unenäos möödus teine waatus. Waewalt täie meele juures wankus Kirchner üles. Kõiges wärwes säras talle lillekimp wastu. „... iialgi!“ see oli ainus sõna, mis ta oli leidnud tema jaoks. „... iialgi, kuid ma olen nende hulgas, kes seisawad imetledes Teie sõiduki ümber!“ —

Weel iialgi polnud mingi wastuwõtmine nii kaua kestnud kui täna. Pahaselt tungis ta läbi inimeste hulga, kes seisid lawa ukse ees. Ta pilgud lenda-

sid ringi. Ta pidi ta ometi ära tundma! Ta süda pidi teda nähes kiiremini lööma! Nüüd oli ta autos. Weel kord pööras ta ümber. Asjatult uuris ta kõiki talle wastuhõiskawaid nägusid. Ei — ta ei wõinud nende hulgas olla.

Ta ees seisis wäike, küürus kogu. Lihtsas kleidikeses ja wäljatallatud kingades. Ja waatas pärani awatud silmil talle otsa. Silmil, milles särasid pisarad. Silmapilk puhkasid Kirchneri silmad sel kogul — siis otsis ta edasi. Keegi ei näidanud end. Kurwalt tõmbas ta ukse enese järele kinni. See oli wist esimene kord, et ta nuttis naise pärast. —

Wäike küürakas aga waatas talle särawal pilgul järele: „Ta laulis tõesti ainult mulle. . . !“

Mis te teeksite, kui . . .

Inglise kirjanik *Beverley Nichols*.

Üks Inglise naiste ajakiri esitas oma meeslugejatele järgmise waimuka küsimuse: „Mis Te teeksite, kui oleksite noor neiu?“

Sellele küsimusele wastas inglise romaania kirjanik Beverley Nichols:

„Mis ma teeksin, mu daamid? Kõige pealt peseksin ma õige korralikult oma nägu. Peseksin seda üsna harilikult selge weega ja puhta seebiga. Tean, et mind siis tänawal nagu mõnda ime-loomaa imestades wahitaks. Kuulen juba hüüdeid: „Oi, kes on sellist enne näinud? Jookseb noor neiu tänawal, ei midagi huultel, ei midagi näol ja ei midagi silmade all! Oi, ja tal pole häbi sellisena ennast näidata!“

Kui uskumatult see ka kõlab: minul poleks vähematki häbi, ja kõigi kokkunud hüüete kiuste jatkaksin ma oma teed rahulikult.

Siis ostaksin ma enesele, mu väga austatud noored neid ja proudad, korralikultkäiwa kella ja tõmbaksin ta korrapäraselt üles, nii et ta õieti wõiks käia. No jah, see on pisut tülikas, aga mõtelge kord, millist mõju see awaldab, kui Teie kord õigel ajal sinna ilmute, kuhu olite lubanud ilmuda. Kui Te ei jää hiljaks söömingule, kui Te ei tarwitse korridoris oodata, kuni sinfooniakont-

serdi esimene osa lõpeb, ja kui Teie ei waja näha teatrikülastajate wihaseid pilke, kes oma kohtadelt peawad tõusma ja Teid mööda laskma, ehk küll etendus juba on alanud.

Oleksin ma moodne noor neiu, kõik minu sõbrannad oleksid minu peale pahased. Sest tõesti . . . mina sööksin lõunat seal, kus jazzband ei mängi. Ja muidugi, ma tean, hirmus on nii süüa, kui löökinstrumentide kära puudub, aga ma sööksin ometi ilma selleta.

See kõik pole aga weel midagi selle kõrwal, mis ma siis weel teeksin. Sest, waadake, mu noored daamid, kui üks minu armsamaist soowidest oleks abielluda, siis teeksin ma pisut tegemist majapidamisega, pistaksin oma nina kokaraamatusse ja wiibiksin ise iga päew paar tundi köögis. Ma tean, see on igaw ja wajab aega ja mul on siis vähem aega käia iluduseinstituudis, aga väga wõimalik on, et minu mees kord mind selle eest tänab, kui ma temale ta kodu mugawaks oskan teha.

Ja lõpuks midagi uskumatut: mina jääksin aeg ajalt üheks õhtuks koju ja loeksin head raamatut wõi ajakirjal

Seda kõik teeksin ma, kui oleksin moodne noor neiu.“

Maailma äärel.

Kanada kirjaniku J. D. Curwood'i romaan.

9

"Seft et ma Teid armastan," ütles ta ja hakkas meile siis naljakaid küsimusi ette laduma. Kas neil naised ja lapsed olla? Kas nad iial olla nälginud? Kas wast mõninenude sugulastest pole nälg surinud? Ja mispärast on need nälg surinud? Ja wälk ning pauk! Allan, kuidas indiaanlased siis rääkijid! Siial pole ma neid nii palju kuulnud rääkivat!

Ja lõpuks esitas ta neile kõige keerulisema küsimuse, kas nad iial midagi pole kuulnud mehest, kelle nimi on John Graham. Üks neist oli sellest kuulnud, ja pärast nägin ma teda selle mehega hull aega üksi kõnelewat, ja kui ta siis jälle minu juurde tuli, põlesid ta silmad iseäralikult, ja ta ei ütelnud mulle mitte teki minnes head sõdd. See on kõik, Allan, peale — "

"Peale?" küsis Allan, kelle süda nagu trumm löi.

Metsik Smith andis enesele wastamiseks aega. Allan kuulis teda tasefesi naerwat ja nägi tä filmis lustilikku tuleäädet.

"Peale selle, et ta siin asunduses igapähe wastu täpselt sama lahke oli kui minu wastu kõik tee Chitinaast siia," ütles ta lõpuks. "Allan, kui tema ühe sõna ütles, siis ei ole sina siin enam härra ja walitseja — see on kõik! Seda tahtsin sulle waid niisama ütelda. Tema on alles kümme päewa siin, ja sina ei wõi oma kohta enam ära tunda. Kõik särab lipuehtes ja ootab sind. Tema, Nawadlook ja Keof juhivad kogu asundust, käsiwad kõiki, ainult mitte põhjapõtru. Lapsed lahkusid tema pärast emade juurde, ja mehed — " ta naeris jälle tasefesi. "Noh, mehed käiwad isegi pühapäewakoolis, mille ta siin awas! Isegi mina käisin seal — Nawadlook laulab seal."

Silmapiilgu wakis ta. Siis alustas ta tasefesi:

"Allan, sa oled olnud suur nari!"

"Tean seda."

"Tema on — on . . . Noh, mina pole elukutseline kuulataja, ei leia parajat wõrdlust. Tema on ainus, tema on enam wäärt, kui kõik teised maailmas kokku. Ja sina oleksid wõinud temaga abielluda. Aga nüüd on see juba hilja. Ma hoiatau sind — "

"Ma ei saa sinust öieti aru. Mispärast on see siis juba hilja?"

"Seft et ta mind armastab," seletas metsik Smith pisut erutatult. "Ja nüüd katsun ma

teda wõita, Allan. Sina ära minuga wõistlema hakka!"

"Büha taewas!" hüüdis Allan raskesti hingates. "Sina arwad, et Mary Standish — "

"Mina ei räägi Mary Standishist," ütles metsik Smith. "Ma räägin Nawadlookist. Kui mul ei oleks habet — "

Tema sõnad katkestas wali pauk, mis nagu kahuripauk kaugele tajas.

"See oli üks neist neetud mürtfutajatest," seletas metsik Smith. "Sellepärast nad meist ette ruttasidki, Allan. Tema ütles, see neljas juuli saawat Maaskale olema suure tähtsusega. Tahaksin heameelega teada, mis ta sellega arwab?"

"Mina ka," ütles Allan.

15

Järgmise pooltunnilise rändamise järele üle tundra jõudsid nad sügawa, kõristatud kuhu kandwa, kaljudega kaetud kuristiku äärde, millele Allan oli nimeks annud Waimukuristik. See jooksis eelmagestiku suunas. Tema sügawikus walitjes pimedus, kuna nad kaljurada mööda, mis karibu- ja põhjapõtrade kappjadest filedaks küüritud, alla läksid. Kuristiku põhjas, mis umbes nelikümmeend meetrit sügaw oli, lastus Allan põlwili ühe wäikese allika kõrwale, mis pimedas kiwide wahel kohas.

Põlmitades wõis ta kuulda wee tontlikku sõiistamist ja nulinat, mida sumbutasid sambalad kaljuseintel, kust ta igawesti wälja woolas.

Siis nägi ta metsiku Smithi nägu, kes jälle piipu süütas. Wäikese mehe filmad wahtisid tarretult musta kuristikku, mis palju miile kaugele mägedesse wiib.

"Allan, kas tunned seda kuristikku hästi? Kas oled seda mööda käinud kuni mägedeni?"

"See on ilweste ja suurte pruunide karude lemmikteerada, kui nad käiwad meie põhjapõtrade wäiksaid jurnamas," wastas Allan. "Mina käin üksi jahil. Siin pidanud nimelt elutsema tondid, pead sa teadma, ja sellepärast olen ma selle kuristiku ristunud Waimukuristikuks. Ükski skimo ei julge siia jalga tõsta. Raugemal tagapool leidub furnute luid."

"Kulda pole sa siin iial kaewanud?" küsis metsik Smith.

"Ei."

Allan kuulis teist põlglikult pomisewat.

"Sul on ainult pödrad peas. Nagu mõni teine on kuitõbine, nii oled sina pödratõbine, kui nii võib ütelda," urises metsik Smith. "Siin kuristikus peitub kuld. Raks korda olen ma seda sealt leidnud, kus luukerefondid seisid. Need toomad mulle õnne."

"Aga need on eskimode fondid. Need ei tulnud siia mitte kulla pärast."

"Tean. Ma rääkisin Mary Standishiga juba sellest kohast. Ja siis saatis ta minu nii kaugele, et ta oma osanikuks tegin. Milline häbematus. Ja kartust ei tunne ta millegi ees! Kui me tilkuwa, libeda kalju juurde jõudsime, millel suur kollane surmupealuu nagu kärnkoni kihviseene kõrwal seisab, ei kiljatanud ta mitte. Ega taganenud ka lohkudes. Ta hingas ainult pihut raskemini ja wahtis sellele kindlasti. Ja ta sõrmed näpistafid minu käewart, nii et ma peaaegu karjatasin. Surmupealuu nägi kuratlik wälja — kollane nagu mädanew apelsiin ja libe weest, mis samblast temale peale tilkus. Tahtsin teda puruks lasta ja oleksin seda ka teinud, kui tema ei oleks kätt pannud minu püksile. Ja kummalise naeratusega ütles ta mulle:

"Urge seda tehke, metsik Smith. See tuletab mulle meelde kedagi, keda ma hästi tunnen — ja ma ei tahaks, et Teie selle maha laseksite."

"Pagana, kummaline, midagi sellist ütelda, mis? See tuletas temale kedagi meelde, keda ta hästi tunneb! No pagan wõtku, kes võib küll selline kui kõdunenud surmupealuu wälja näha?"

Alan ei wastanud midagi, kehitas waid õlgafid.

Nad ronifid kuristikust jälle üles lagendikule. Siinpool maapragu polnud enam kttfast ühe-taolift tundrat. Nende ees seisid madal kink ja selle taga tõusid hiiglamäed üksteise taga — kangusesse kadudes — üles taewa poole.

Siin, kus nad seisid, hakkas tundra muutuma künklikemaks. Ja tundra lähema kõrgustiku taga seisid asundustalu. Waewalt olid nad sellele kungule jõudnud, kui metsik Smith wõttis oma rewolvri tupest. Raks pauku lastis ta sellest.

"Räst," ütles ta üsna lihtsameelse näo-ilmega. "See on räst, Alan!"

Waewalt oli ta seda ütelnud, kui eha udu-

looride tagast, mis nagu pitsid tundra kohal heljusid, kajas kõle hüüe, millele teised hüüded järgnesid. Tautuk, Amut Toolik, Topkof, Tatpan ja kõik teised ksjendafid, nagu Alan teadis, täiest kõrist temale oma terwitusi. Ühtlasi kargatafid paugud, mis maa nende jalgade all panid põruma.

"Müristajad!" urises metsik Smith. "Ta on ka laternad igale poole lastanud wälja riputada. Sa oleksid pidanud nägema tema nägu, kui ta leidis, et siin neljandal juulil terve öö peaaegu päewamalge on."

Talust tõusis kahwatu pael kohiseedes ja susiseedes õhku, tõusis ja tõusis, kuni ta silmapilgu näis peatuwat, et oma all seiswat heledat pilwe waadata, siis purunes ta luge-matudeks wärwilist suitsu wäljapuruskawateks pallikesteks.

Metsik Smith kõmmutas nagu meeletu oma rewolvrit; see hakkas Alanile külge ja ta kõmmutas ka oma püssi tühjaks. Müra, mis nad rewolvri ja püssiga tekitafid, kajas talust tulewast käärt üle. Teine rakett wastas neile. Raks tuleleegiwihku libisefid nagu tulemaod põigiti wiingerdades üles. Alan wõis kuulda lastehäälte kõledat koori, mis täisealiste hüüded peaaegu enesesse matsid. Kõik ta talu rahwas olid koos. Nad olid tulnud teda teretama metsatuult kiltmailt, kus ta karjad sõid, ja wäljast tundrais asuwaiist karjamailt. Weel iial polnud nad teda nii käärikalt teretanud. Ja kõige selle taga seisid Mary Standish! Ta jüda lämbus peaaegu rõõnais, kui see tõsiasj ta teadwusse tungis.

Ta ei kuulnud Smithi juttu, kes temale jutustas, et tema, Amut Toolik ja neliküm-mend last nädal aega tundrast röömutulede tarwis kuiwi samblaid ja raagusid olid kogunud. Kohn tuld põlesid müüd ja käftrummid põrusid tumedalt üle tundra, kuna Alan samme kiirustas. Mündi üle wäikese mäe. Ta nägi talumaja, erutatud kogud jookfid metsikult ringi, naised ja lapsed pilbusid samblaid tulle, trummilõhjad kükitafid poolringis, näod selles sum-nas, kust tema wõis tulla, ja wiiskümmend kirjut laternat kõlkufid õrnas õhtuüles.

Ta teadis, mis nad temalt wotasid, sest nad kõik olid kui lapsed. Õfegi Tautuk ja Amut Toolik, tema peakarjased, ei läinud oma lapse-

Chlorodont

1/2 tuubi Kr. 1.— 1/2 tuubi Kr. —60

hambapasta

kõrwaldab inetu hambakatte.

liffuselt tistest lahku, sama wähe Keof ja Nawadlook. Nad kõik olid suured lapsed, kes teda ustawalt ja alandlikult armastasid ja tema eest alati walnis olid oma elugi andma. Ta andis oma püksi metsiku Smithi kätte ja ruttas nende juurde. Esimese teretuse puhul tahtis ta enese pühendada ainult neile; keegi ei pidanud nägema, et ta pilgud Mary Standishi otsisid.

Ta hüüdis oma tundrahüide, mehed, naised ja lapsed jooksid temale vastu. Trummipöriin kattes äkki, trummilööjad kargasid maast üles. Kõledad hääled, naer, laste wadin, rõõmus hiiglalärm teretas teda.

Rahe käega wõttis ta nende kätest kiini — karedad, juured mehekäpad, wäikesed, pehmemad, pruunid naistekäed. Ta tõstis lapsed käte wahel kõrgele, patutas meestele liigutatult õlgadele, ja kõneles, kõneles, kõneles. Iga üht hüüdes ta tema nime järele ilma ekfirmata, ehk teda küll umbes wiiskümmeid inimest, lapsed kaasa arwates, ümbritsesid. Need olid tema inimesed ja jäid selleks.

Wana uhtus waldas teda, suur wõimutunne ja läbitungiw omandusrõõm. Need kauged looduselapsed armastasid teda ja ümbritsesid teda nagu ühine suur perekond. Ta raputas kaks ja kolm korda iga üksku kätt, wõttis samad lapsed waimustatud emade sülest ja hüüdis neile teretusi ja nuid häid sõnu eneseunustusega, mis alles weel mõne minuti eest Mary Standishi sealwiibimise läbi oli olnud halwatu.

Uga siis nägi ta Mary Standishi oma maja ees laternate all. Sofnenna, kes nii wana oli, et ta ainult weel sügawasti küürus sai käära, ja kes nagu mõni nõiaimeister wälja nägi, seisus ta kõrwal. Lähemal hetkel kadus Sofnenna pea, ja tunedasti, siis ifka kõledamini hakkas üks trumm pörisema.

Nii ruttu kui hulk tema ümber koondunud, sama ruttu taganes ta tema juurest. Trummilööjad kikkasid jälle poolringas maha. Nutuled süsisesid õhku. Tantsijad kogusid. Raketid paukusid. Walguskerad lõhkesid ülewal kõrges ruumis. Maja lahtise uste kaudu kajas gram-mofonimuusik, mis ainult temale määratud, ainult temast mõistetud laulu esindas:

„Kui Johnni jälle koju tuleb!“

Mary Standish ei liigutanud. Ta seisus üffi ja naeratas Manile vastu. See polnud see Mary Standish, keda ta oli tunnud laewal. Hirm, näo rahulik kahwatus, sumbutatud põnewus ja tagasihoidlikkus olid ta näost kadunud. Ta lõendas elust, ta silmad, põsed ja huuled särasid. Ta jale teha näis ootawat tema kaisutamist. Mõte loitis temas äkki, et Mary Standish filmapilguks oli unustanud oma mereäse hüppamise põhjuse.

„See on tore!“ ütles neiu, kui Man tema juurde astus. Ta hääle wärises weidi. „Ma ei aimanud, kui wäga inimesed Teie järele igatsefid. Keda inimesed nii wäga armastawad, see peab õnnelik olema!“

„Ja mina tänan Teid Teie aja eest minu wastuwõtmisel,“ wastas Man. „Metsik Smith jutustas mulle kõik. See pidi Teil mõnesugust waewa maksma, meid paganaid ameerikanisereida ja meile ameerika pidu pakkuda, mis?“

Ta noogutas pead poole tofina lippude peale maja katusel ja ütles:

„Need on kenad!“

„See ei teinud mulle wähematki waewa. Ja ma loodan, et Teil selle vastu midagi ei ole. See tegi mulle palju nalja.“

Man katkus terawasti oma rahwa poole waadata, kuna ta neiuale wastas. Temale näis waid üks asi tähtjas olewat, ja seda tahtis ta neiuale rahulikult ja otsekoheselt ütelda, pidi seda temale ütlemata.

„Wastuoksa,“ ütles ta, „mul pole midagi selle vastu, waid ma pooldan seda. Ma ei tahaks kõige kulla eest, mis neis mägedes peitub, sündinud asju sündimatuks teha. Ma kahetse, mis paplite juures sündis, aga ma ei tahaks sellest oma elus ka tial ilma olla. Ma rõõmuistan, et elate. Olen rõõmus, et wiibite siin. Uga midagi purdub weel. Teie teate, mis see on. Teie peate mulle enesest jutustama. Ma ei tea Teist midagi. Oleks kohane, kui mulle nüüd enese kohta teatust annaksite.“

Neiu puudutas ta käewart oma käega.

„Lubage meid sellega homseni oodata. Palun — lubage meid oodata.“

„Ja siis — homme —“

„Homme peab Teil õigus olema mulle küsimusi esitada ja mind tagasi saata, kui ma siin ei ole soowitan ega teretulnud. Uga mitte täna õhtu. See kõik siin on liig suurepäranne ja tore selleks, et seda mõne ebakõlaga ekfitada — Teid, Teie rahwast ja nende rõõmu.“

Mani pea sirutus ettepoole, et ta tema sõnu paremini kuulaks jesi tulewark pragises edasi. Neiu osutas peaga hoonetele, mis Mani maja taga seisus:

„Ma olen Keofi ja Nawadlooki juures — nad wõtsid minu vastu.“

Ja siis jatkas ta ruttu:

„Ma ei usu, et Teie rahwas Teid enam armastab kui mina, Man Holt!“

Newadlook lähenes.

Mary Standish kaugenes, kus juures ta sõrmed pikkamisi üle Mani käewarre libisesid. Mani nägu ei ilmutanud pettumust, ta ei teinud wähematki liigutust neiu tagasihoidmiseks.

„Teie inimesed ootawad Teilt midagi,“

ütles neiu minnes. „Kui mind hiljem kutsute, tahan Teiega trummide põrinal võib olla tantsida.“

Allan vaatas talle järele, kuna neiu Nawadlookiga lahkus. Mary vaatas tagasi ja naeratas temale vastu. Midagi neiu näol pani Allani südame kiiremini põksuma. Saemal oli neiu olnud pelglik ja rahutu, aga homise päewa eest ei näinud ta mingisugust hirmu tundwat. Tema esitatud küsimused ei hirmutanud teda.

Ja õnnetunne, millest ta enese pääsivalt eemal hoidnud, waldas teda äkki. Oli, nagu oleks midagi neiu filmis ja hääles temale tõotanud nende unistuste täideminekut, mis teda kogu kojutuleku tee nii hirmsasti olid piinanud. Ja võib olla, ehk oli neiu tundra ratfutades lähemale jõudnud tõele, oli arusaamisele saabunud, millise põrgu Allan wiimastel nädalatel oli läbi elanud. Tema seda neiuale iial ise ei oleks olnud kirjeldada. Ja mis neiu temale homme ütles, see ei suutnud ta otsust enam kõigutada. Ta elas ja tema ei võinud teda enam lasta lahkuda. Mary Standish pidi tema juurde jääma.

Ta läks trummilööjate ning tantsijate juurde. See hännastas teda, et ta ennast nägi asju tegewat, millest ta seni oli eemal hoidnud. Tema oli üldiselt tähelepanelik, tunderikas waatleja, kes ennast kõigi asjade vastu enam vähem erapooletu hoidnud ja kõike enamasti ainult eemalt filmitsemud. Kui ta rahwas tantsis, siis oli tal wiisiks olnud ligidal seista, neile julgustades filma waadata, aga weel iial polnud ta ise tantsinud.

Nüüd kadus temast äkki tagasihoidmus. Uus minatunne waldas teda ja nõudis wäljendust. Ta ei tahtnud enam olla pealtwaataja, waid tahtis olla tantsiw kaasmängija teiste keskel.

Metsik Smith tantsis juba. Ta astus ägedasti ühelt jalalt teisele, kuna tantsjannad kättega ja kehaga wäntasid ja kaldusid. Koor hääli kutsus Allani tantsima. Nad olid teda alati kutsunud. Aga täna wõttis ta kutsu vastu, astus metsiku Smithi ja Anni Tooliku wahel ja trummid otse lõhkesid trummilööjate ärewate kätte all.

Allas kui ta pooleni hingetult peatas, märkas ta Mary Standishi ja Keokit waatajate hulgas. Keok ei jõudnud küllalt imestada. Mary Standishi filmad läikisid ja ta plaksutas käsi, kui Allan tema poole vaatas.

Allan katsus naerda, wiipas käega ja tundis ennast naeruwäärilise olemat neiu juurde minekuts.

Ja siis tõusis lõpuks wiimane suur, tähtipurskaw pomm üles taewa poole, mille peale ta palju vähemalt mõju awaldas kui lapselik-

kude pealtwaatajate peale. Siis kestis kätesurumine, õlgadele patsumine, ja küsimine majaasjade kohta weel tund aega, enne kui Allan lahkus.

Ta vaatas ringi oma suures toas, mis tema arust weel iial ei olnud näidanud sarnast mugavust. Otsi arwas ta, et seal midagi polnud muutunud, sest tema kirjutuslaud seisis seal, kus ta alati seisuud; ka suur laud keset tuba seisis wanal kohal. Pildid rippusid nagu ennegi seintel, püssikogu oli sama täielik kui waremalt, piibud, waibad põrandal — kõik olid samad — ometi hakkas ta pikkajasi muudatusi märkama.

Tumedate woloode asemel oli akende ette asetatud heledad eesriided, uued waibad seisis laudadel ja sohwal nurgas. Tema laual seisis George Washingtoni ja Abraham Lincolni pildid, laua taga seinal neli piisest ameerika lippu. Need tuletasid Allani meelde õhtut „Rome“ lael, mil ta Mary Standishile ahmatlewalt seletanud, et tema ameeriklane ei ole, kuid pärit on Massasist, mis temale nii enne kui pärast suurt wahet lähendas.

Ja siis oli ta taas ka lillesid. Nähtawasti oli neiu igapäew uued lilled noppinud ja tema kojujõudmiseks alles hoidnud. Ja ta oli Tananas temale mõtelnud, kui ta tema jaoks ostis akna eesriided ja waibad.

Allan läks oma magadistuppa ja leidis ka siin akende eest uued eesriided, uue waiba wõrdist ja paari punaseid saffiaankungi, mida ta enne iial polnud näinud. Ta wõttis need kätte ja naeris nähes, kui wäga neiu ta jalgade suuruse suhtes oli eefinud.

Glutoas wõttis ta istet, pani piibu põlema ja märkas, et Keoki grammofoon, mis weel õhtul seal oli, nüüd oli kadunud.

Wäljas kustus pidufära.

Raswaw waitus tõmbas teda akna juurde, kust ta wõis näha hütti, milles elasid Keok, Nawadlook ja nende ühine kasuisa, wana haige Sokwama. Seal elas nüüd Mary Standish, nagu ta oli ütelnud.

Raua wahetis Allan sinna ja ei suutnud ennast wabastada mõtteist, kuna kõik ta ümbrus wait oli.

Koputamine usse taga sundis teda wiimaks põõrema, ja tema hääde peale astus tuppa metsik Smith. Mees noogutas ja wõttis istet. Rahutult lendasid ta pilgud taas ringi.

„Oli kena õhtu, Allan. Sgalühel oli hea meel, et sind jälle sai näha.“

„Nii paistis. Olen õnnelik, et olen jälle kodus.“

„Mary Standish tegi palju. Selle toa on ta põhjalikult wälja ehtinud.“

„Seda ma arwasin,” wastas Allan. „Muidugi on teda Keof ja Nawadlook aidanud.”

„Mitte wäga. Kõik on tema tegu. Tema tegi eesriided, pani pildid üles, kumitas lipud seinale, noppis lilled. Tema on olnud wäga tähelepanelik ja peen, mis?”

„Wäga,” ütles Allan lühidalt.

„Ja ta on ilus.”

„Wäga.”

„Metjiku Smithi filmad hulkusid kohmetult toas ringi. Närwilikult kulutas ta tooli ja otjisi sõnu. Allan istus ta ette.

„Mis on lahti, metjil Smith?”

„Põrgu,” wastas wäike mees meeleheitlikult.

„Tulen wastiku asjaga, mida olen nii kaua tagasi hoidnud, et sinu rõõm täna ei saaks rihtunud. Urwan, mees peab eneses hoidma, mis ta mõnest naisest teab. Aga selles asjas on mul teine arwamine. Ma wihtan oma kohust. Parem lasaksin ennast mõnel maal hammustada. Aga ja laseksid nu maha, kui ma selle kõik oma teada hoiaksin.”

„Kui ja mis oma teada hoiaksid?”

„Tõe, Allan. Pean sulle ütleva, mis ma tean sellest noorest neiust, kes ennast nimetab Mary Standishiks.”

16.

Bingutus metjiku Smithi näojoontes ja tema jöle püüe midagi sõnadesse sõlmida, mis tal raske oli, ei eritanud Allani eriti, kuna ta seltsimehe lubatud paljastusi ootas. Põnema ootuse asemel tundis ta palju enam kergenduse eelmaitset. Mis ta hiljuti läbi elanud, see oli tema pisut kitsaid kõltsikke ilmawaateid muutnud. Ohj ta küll uskus, et midagi õige paha asja Mary Standishi nii kaugele põhja oli ajanud, polnud tal ometi vähemasti lusti tema peale kohut mõista. Igal juhul tahtis ta tema eest seista ja ihtas eesõigust tema eest nende waenuliste wägedega wõidelda, mis teda olid põgenemisele sundinud. Ta oli tahtnud tött kuulda ja oli ometi kartnud filmapilku, mil neiu seda temale ise pidi ütleva. Tõsiasi, et metjil Smith kuidagi wiisi neiu saladuse jälgile saanud ja seda nüüd awaldada tahtis, kergendas tema seisukorda suuresti.

„Noh, siis alga,” ütles ta lõpuks. „Mis tead sa Mary Standishist?”

Metjil Smith laskus ettepoole, tema silmis wübises meeleheide.

„See on mulle äärmiselt wastik. Ja ma talitan põlastuswäärfelt, seda ma tean. Mees, kes nagu mina, naife ära annab, kuulub mahalastmisele. Ma hoiaks kõik omale — kui see inult midagi muud oleks. Aga sa pead seda

kuulma. Ja sa ei wõi kujutleda, kui wõigas see mulle on. Sina pole tema seltsis postwanfris sõitnud, kuna torm Waitse ookeani ta woodist wälja puhus. Sina pole tema seltsis Chitinast siia talusse rännanud. Oleks see nii olnud, sa kargaksid kõri kallale igale inimesele, kes temast midagi räägib. Minul wähemalt oleks see soow — ma tapaksin igamehe.”

„Sinu tunded teewad sulle au, aga see on sinu asi,” ütles Allan.

„See'p see on,” ütles metjil Smith tagedalt. „Siin pole juttu minuist, waid sinu asjast. Oleksin ma tött aimanud, weel enne kui me siia jõudsimme, kõik oleks teisiti. Küll ma temast juba kuidagi lahti oleksin saanud. Aga ma sain alles täna õhtul teada, kes ta õieti on, kui ma Keofi majamuusikaaparaadi tema hätti tagasi wiisin. Seitsaadik pean ma aru, mis pean ma tegema. . . Oleks asi nii olnud, et ta ennast ainult ameerika politsei eest warjab, kui ta oleks olnud mõni taskuwaras, tagaetud walerahategija, seikleja wõi midagi muud — meie wõisime teda wabandada: äri on äri, aus pole neist ükski! Isegi kui ta kellegi oleks maha lastanud —” Ta tegi meeleheitliku käelgiutuse. „Aga seda pole ta teinud — ta on hullem kui mõrtsukas!”

Ta kummardas just Allani juurde.

„Tema on tööriistaks Johu Grahami käes, kes ta siia sinu juurde on saatnud, et ta sind siin walwaks ja piiluks. Jah, mul on kahju ütelda, et ta selle suure kirjategija muuskur on — aga mul on selleks tõendusi,” lõpetas ta meeleheitlikult.

Ta käsi roomas üle laua, pikkamisi awas ta selle — ja kui ta tema tagasi tõmbas, seisis forsitatud paber Allani ees.

„Leidsin selle pörandalt, kui muusikamafina tagasi tõi,” seletas ta. „Ta oli täitja kofku forsitatud. Ei tea isegi, miks ma ta awasin. Tegim seda üsna mafinlikult, juhulikult.”

Ta ootas, kuni Allan wähesed sõnad oli ära lugenud, ja silmitses sellejuures terawasti, kuidas Allani nägu peaaegu märkamatu muutus Niipea kui Allan paberi läbi lugenud, tõusis ta ja läks afna juurde. Hütis enam tuld ei olnud, hütis, mis Mary Standishi nii lahkest wastu wõtnud.

Ra metjil Smith tõusis.

Allan kaffestas esimesena waituse.

„See seletab mõndagi,” ütles ta õlgu kehitateks. „Ja ma tänan sind. Sa oleksid selle mulle peaaegu näitamata jätnud —”

„Peaaegu,” tunnistas metjil Smith.

„Ja ma ei oleks sulle seda pahaks pannud. Mary Standish kuulub naiste hulka, kellest bel-
dud paha näib olewat nagu laimudis. Ja mina tahan seda paberit arwata häbematuks waleks

— homseni. Kas tahad Tautukile ja Amuf Toolikule midagi ütelda, kui lahked? Ma ei eitan kell seitse — üttele neile, kell kaheksa tulgu nad minu juurde aru andma. Hiljem lähen eelmägedesse karju üle vaatama."

Metsik Smith noogutas. Alan pidas ennaft väga hästi üles, täpselt nii, kuidas ta seda temast öieti oli oodanud. Tal oli nüüd isegi häbi, et ta selles hetke oli kahelnud. Muidugi ei võinud nad ühele naisele midagi teha, see polnud asi, mida kuuliga saab lõpetada. Vähe-malt praegu veel mitte. Aga tulevik näis ole-wat tume, kui fedel laual ei waletanud. Tulid raskest mõitlused ja nende lõpp oli tume. Aga Alan ennaft alla heitta ei lastnud, selle pärast ei maksnud enesele muret teha.

Ta awas ukse.

"Ma tellin siis Tautuki ja Amuf Tooliku kella kaheksaks siia. Sead ööb, Alan!"

"Sead ööb!"

Üks läks wäikese wanamehe taga kinni.

Nüüd, mil Alan üksi oli, ei katsunudki ta enam oma kartust sumbutada, mis kullakaewaja ootamatu leidus temas äratanud. Teise sam-mud olid waewalt haihtunud, kui ta paberi jälle kätte wõttis. See oli nähtawasti harilikü ärikirja paberi alumine pool, mis kirja küljest nii lohakalt ära rebitud, et selle peale järele oli jäänud waid paar tosinat sõnu, mis raske mehe käega kirjutatud.

Kirjast, mille eest Alan palju oleks annud, oli waid järgmine osa järele:

"... Kui Teie ettemaatlisult talitate ja tarwilikkude teadaannete saamisel oma inkognito alles hoiate, siis on aasta jooksul see kogu majandus meie käes."

Nende sõnade all seisis sama raske mehe-käega kirjutatud allkiri: John Graham.

Tihhti ja tihhti oli Alan seda allkirja näinud. See oli talle pealetungiwalt meelde jäänud. Wiha ja kättemaks olid need kirjatähed temale teinud ununematuks. Nüüd, mil tal need ta waenlase — kes ka ta isa waenlane oli — käega kirjutatud read käes olid, loitis see kõik, mida ta metsiku Smithi terawate filmade eest warja-nud, äkilises wihas ta näole. Ta lastis paberi kulluda, nagu oleks see olnud midagi musta, ja tõmbas käed rusikas, nii et sõrmekondid walgeks läksid.

Nõnda pidas John Graham oma sõna, selle leppimatu lubaduse, mis tooford wana Holti mõiduröömutunnil ta suust tulnud. Tooford oleks isa maailma sellest maost wõinud wabas-tada, kui ta käed neil wiimastel koledatel mi-nutitel, mille tummistaja Alan olnud, tema sõna eolksid kuulnud. Ja Mary Standish oli tema

poolt wäljawalitud tööriist, kes ta kallalekippu-mised pidi mõidule aitama!

Alanis polnud kahtlust, mingi asi ei wähen-danud wiha, mis temas määsjas. Ta ei wõinud enesele midagi ette peegeldada — ei wõinud tõstiasja seletada, et John Graham selle kirja pidi olema kirjutanud Mary Standishile. Koge-mata oli ta selle alal hoidnud, kui ta wiimaks otustas süüdistama kirja häwitada. Ja metsik Smith oli juhuslikult selle kirja selgitama raaju leidnud. Nüüd leidis ta wõtme neiu ülespida-misele: tema püüdmisele algusest saadik tema humi äratada, tema otjustawus, millega ta si-hile püüdis, tema julgus temale kuni ta tallu järele tulla ja ta silmanähtaw katse tema usal-dust wõita. Ja John Grahami allkiri, mis talle laualt otja wahtis, oli lõpulik, tühistamatu tõendus. "Majandus", millele John Graham osutas, wõis olla waid tema oma ja Karl Lo-meni põhjapõdra-majandus, mille nad olid ehi-tanud ja mida neil oli kawatus edasi arendada ja mida John Graham ühel nõul olles oma sõpradega, weise- ja tapamajadekuningatega, tahtis häwitada. Sellest häwitustööst wõttis see salakawal Mary Standish osa!

Aga mis pärast oli see neiu me-re sse hüpanud?

Uus hääl segas enese neiu hukkamõistwasse foori. Kuna Mary Standishi ülesanne oli tema häwitamiseks teed tasandada, ja kui ta John Grahami selleksaadetud agent oli — milline põhjus oli tal siis olnud, maailmas nii dra-maatlikku arwamist äratada, nagu oleks ta oma elule meres otja teinud? Sellist teguwisii ei suutnud ta kuidagi enese wastu kawastatud komplotiga siduda!

Ta hakkas asju teises walguses nägema.

Kas oli mõeldaw, et Mary Standish John Grahami wastu töötas, mitte poolt? Kas ei wõinud mingisugune konflikt nende wa-hel neiu "Nomele" ajada? Ja kas oli ta sel-lepärast, et Roseland — John Grahami usta-wam käsilane — laewal wiibis, meresse hüpa-nud?

Ta arwamine wankus siia ja sinna, kaldus ühest äärmusest teise. Isegi kui Mary Standish nüüd John Grahami wihas, siiski oli ta kord — ja mitte kaua aja eest — olnud tema usaldataw isik. Kiri, mis Graham temale kirjutatud, oli selleks selgeim tõendus. Mis teda oli ajanud Grahamist lahku lööma, Seattlest põgenema ja petlikku enesetapmist korda saatma, seda ei saa-nud ta wõib olla tiial teada. Ometi polnud tal praegu ka suuremat lustigi kõike tött teada saada ja Mary Standishi wastolulise ülespida-mise põhjusteid lähemalt tundma õppida.

Ta ei jaksand oma mõtteid tema küljest lahti kiskuda. Jffa jälle ringlefid nad tema juurde tagasi. Mististi küll meeleheites selle üle, et Grahami osavam agent ta jälle pandud, oli ta tooford temalt kabinis abi palunud. Ja kui ta katse luhtus ja ta temalt toetust ei leidnud, alles siis oli ta asja nii draamaatlikult ise oma kätte võtnud. Ja samal tunnil oli Rosslandi kallal peaaegu õnnestunud attentaat toime pandud. Muidugi olid tooford tõfjastjad tema kallalekõppumise vastu rääkinud. Aga ometi oli see igatahes kummaline, et neiu samal tunnil kadus, mil keegi Rosslandi elu kallale oli tippunud.

Alan astus aina juurest tagasi, amas usse ja läks wälja öösse. Jahedas tuules kõikusid laternad Mary Standishi poolt majakatusese lehwima pandud lipud plagisefid lustilikult ja näisid teda rahustawat. Ta pidi tagasi mõtlema õhtupoolele Stagways, mil neiu tema kõrwal oli wabas looduses jalutanud. Soojalt oli neiu käsi tema käewarrel puhanud ja ta filmis oli äranud mägede wastujära.

Kes ta ka oli — wõi olnud oli —, tal oli inestamisewääriline omadus, mis ta läbi-mööduft kõrgele üle tõstis. Ta oli mitte ainult ilus ja tark, waid ka wäga julge, nii julge, nagu ta sellist naist weel polnud näinud. Ja julgust tunnustas Alan, ükskõik kelle juures ta seda nägi, ifegi oma waenlaste juures. Ruttu ja wiivitamata oli ta kõik takistused wõitnud, mis ta ette kuhjusid. Wastupanek oli teda erutanud, mingisugune kuristik polnud temale liig lai, mingisugune tamm liig kõrge. Ja tõesti, naine, kel selline, mitte ühegi takistuse eest tagasikohuw julgus oli, pidi juhitud olema sügawamatest ja süfematest impulsideft kui waid häwitamisefhinnust, ainelisest kasust wõi intriigide lustift.

Soow, neiuat uskuda, tõi pooleniwormitud sõnad Alani huultele. Üles waadates lippudele, mis tuules kergesti lehwisid, katsus ta teda kaitsta Mary Standish ei wõinud see olla, kes ta tänaste paljastuste järele näis olemat. Seal pidi kufagil wiga olema, mingisugune arusaamatus seisma. Küll homme asjad selgusid ja wäiklase kahtluse ülekohus ilmus. Metfit Smith ja tema pidid olema teinud mõne raske mõtle-misewea.

Ta katsus seda enesele kõigest jõust selgeks teha, läks jälle majja ja heitis woodisfe. Kir-bust pidid nad teinud olema elewandi, ei mil-legist suure asja. Ja saatus oli pehme ja lahke, seft et Mary Standish elas ja mitte, nagu ta seda kaua uskunud, polnud surnud. Ta ei taht-nud teda eneselt mitte jälle lasta rööwida.

Ewald Aaw,
ooperi „Wikerlased“ looja.

17

Mitu tundi magas Alan terwelt ja raskesti, aga eelmise päewa sündmused äratasid ta en-neaeagu. Juba kell kuus tõusis ta. Wegaruf ei olnud oma wana harjumusi unustanud — külma weega täidetud wanni ootas teda. Ta suples, ajas habeme, pani puhta ihupefu ja einetas täpselt kell seitse. Laud, mille ääres ta harilikult üfipäinist söi, seisist wäikeses toas, mil kaks akent, kust ta oma kuningriigi peaaegu kõik elanud sai üle waadata. Need olid kenad puu-majad, mis nagu külas ainfa tee äärde ehitatatud ja hoopis teisiti wälja nägid kui eskimode elanud. Palgid majade jaoks olid toodud mägestikust. Iai lillemeri seisist nende ees. Maja-rea lõpul ühel ringul, kuhu tundrate tiigid silma paistisid, Sotwenna maja. Runa Sotwenna oli „kogukommaranf“, külawaene, ja sellepärast mui-dugi ka kõige targem — ja kuna tema kasutüt-red Keof ja Nawadloof, need kõige ilusamad eskimoneid Alani asunduses, tema juures elasid — siis oli Sotwenna maja suuruselt Alani maja järgmine. Ja Alan, kes eineajal wahete-wahel sinna waatas, nägi sealt korstnast preent suitsujuga tõuswat, aga muud elamismärki ei midagi.

Päike oli juba ammu tõusnud ja seisist peaaegu kõrgemal punktil. Tema teostas ime, et põhjast tõusis ja ida asemel läände rändas. Alan teadis, küla mehed olid juba mitme tunni eest läinud karjade juurde. Alati, kui põhja-põdrad mägestikku kõrgematele, jahedamatele karjamaile läksid, seisist küla nähtawasti maha-jäetuna. Ka puhkasid naised ja lapsed alles pikast õifest peost, seadisid oma tegewuse päi-tese ja katskummend tundi pifa päewa järele.

(Järgneb.)

Stseen noore helilooja Ewald Aawa operist „Wikerlased.“

Pilt noore helilooja Ewald Aawa operist „Wikerlased.“ mis „Estonias“ juba mitu korda hea eduga ette kantud. Wägikaigast wedamas.

Tõtt ja nalja.

Heade elukommete kasu.

Kuulus lord Beansfield armastas ütelda, et palju inimesi enesele oma tee elust läbi palju rutemini ja paremini on raiunud heade elukommete kui intelligentsi läbi. Tihti tuleb wiisakuse puudus suurest kiirusest.

Kutulus inglise näitleja Fred Leslie wiibis parajasti suures waksalisaaalis, kui üks mees suure rüsinaga tema juurde jooksis ja küsis:

„Sir, ütlege mulle, kas sõidab Waterloo rong?“

Jaama ees seisis mitu rongi sõiduwalmilt. Näitleja, keda mehe wiisakuseta toon pahandas, osutas esimesele rongile ja ütles:

„See rong . . .“

Ta ütles need sõnad õige pikkamisi ja näis edasi rääkida tahtwat, aga reisija oli juba wagnisse tormanud ja rong weeres minema.

„Uui ta,“ jutustas näitleja hiljem, „enesele aega oleks wõtnud mulle vähemalt „täna wäga“ ütelda, ma oleksin wõinud oma ütlust täiendada ja oleksin siis ütelnud: „See rong — — ei lähe mitte Waterloosse.“ Aga ma tahan loota, et ta jõudis maale, kus talle wiisakus kätte õpetatakse.“

Teine lugu räägib kahest kaupmehes, kes mõlemad olid mõttele tulnud publikule teatada, et äri peale wäljapandud kauba weel muudki kaupa ladus peab. Üks neist laskis waateaknale järgmise plakati wälja panna: „Kui Te kaupa, mis wajale, ei näe, siis küsige!“ Teine aga kirjutas: „Kui Teie ei näe kaupa, mida osta soowite, siis palun Teid nii lahke olla ja küsida, ja jalamaid tuuakse Teile soowitud kaup.“ Ja esimene kaupmees ei osanud enesele seletada, mispärast ostjad palju parema meelega ta wõisteleja juurde ostma ruttasid.

Inglise parlamendi walimiste puhul tuli üks kandidaat ühe walija korterisse oma aupakkumist awaldama ja paluma, et ta temale oma hääle annaks.

Walija aga wastas wabalt ja awameelselt:

„Usun, et Teie wastane minust rohkem lugu peab, sest ta puhastas enne tuppataulekut oma saapad matil puhtaks.“

Wellingtoni, hertsog wastas sõbrale, kes temalt küsis, miks ta tänawal kõigi inimeste ees, kes teda teretawad, kübarat kergitab:

„Jah, kas Te siis usute, et mina luban iga-sugustel inimestel enesest wiisakam ja paremini kaswatatud olla?“

Jah, kaswatus! Kui paljuil meiegi „suurtel ninadel,“ vähemalt neil, kes endid „suureks“

arwawad, puudub alles õige kaswatus. Tunneme nii mõndagi „direktori härrat“ ja mõndagi teist „suurt“ meest, kes isegi wanade seltskonnategelaste wiisaka teretuse peale oma kätt kübara juurde ei jaksa tõsta. Polegi ime, sest nad pole kaswatust saanud.

Wastus

Kui paawst Leo XIII. alles Brüsselis nuntsi-useks oli, tahtis keegi markii kuningliku laua juures temaga nalja teha ja ulatas temale mingisuguse toosi, millele edew ja paljas naine oli maalitud.

„Kuidas meeldib Teie eminentile see pilt?“ küsis markii.

See silmitses pilti tähelepanelikult ja wastas siis toosi tagasi andes:

„Wäga ilus daam; wististi küll Teie proua?“ lial ei näidanud markii toosi enam ühelegi waimulikule.

Õngitsejad.

Timm ja Tamm õngitsesid jõe ääres metsa wahel. Tundide kaupa ja tagajärjetult. Siis ütles Timm:

„Suurepärane rahu walitseb siin.“

„Tõsi. Isegi kalad ei eksita seda,“ wastab Tamm.

Lastetoast.

Laps: „Ema, mis see lind seal teeb?“

Ema: „Toldab poegil!“

Laps: „Ja tütardele ei anna ta midagi?“

*

Laps: „Isa!“

Isa: „Mis on?“

Laps: „Ütle mulle, kui Gröönimaal öö kuus kuud kestab, millal siis öowahid magawad?“

*

Õpetaja: „Kui suur on pool kuuest ja poolest?“

Kaarel: „Selgesti ma ei tea, aga palju seda olla ei wõi.“

*

„Eedi, kui wana on sinu wanaisa?“

„Ei tea, aga ta on meil juba kaua.“

TELLIMISE HINNAD:

Aastas (24 nr.nr.)	Kr. 7.50	2 kuus (4 nr.nr.)	Kr. 1.60	1/1 aastas	Kr. 10.—
1/2 „ (12 nr.nr.)	4.—	1 „ (2 nr.nr.)	—80	1/2 „	5.—
1/4 aast. (6 nr.nr.)	2.25	Üksiknumber	—40	1/4 „	2.50

WÄLISMAILE:

Tellimisi wõtawad wastu kõik postkontorid, raamatukauplused ja „Romaani“ esitused.
Talituse aadress: Tallinn, Müüriwahe tän. 16. Telefon 12-53.

Bergson, Milda Küng, Adrienne Nael, Anni Sinikas. M. Schalajevsky, P. R. **Rakverest**: Harry Kängsepp. **Jõhvist**: Adele Külmaidik, Olga Tamm. **Jänedalt**: Arnold Annuk, Liida Annuk, Joh. Beddi, Elise Beddi, Leena Ennokson, Helmi Lätti, Joh. Lätti.

Aegviidust: Jüri Evardov, Mai Evardov, Jaan Erlemann, Jaan Koha, Gustav Kaseleht, Alfred Löesner, Hans Lees, Fr. Lipping, A. Lees, Joh. Lipping, Jüri Rett, M. Rett. **Keilast**: A. Eermann, Juss, A. Kutpri, A. Luurmees. **Hagerist**: Aug. Kasendorf, Feliks Kalasilm, Ant. Kasendorf, Ulrich Rotman. **Raasikult**: L.

Lipstok, H. Lipstok, O. Lipstok. **Riisiperest**: R. Pilberg. **Jõgevalt**: A. Nõmm. M. Tiidur. **Kiiust**: Maria Tamberg, Hein. Tamberg, Art. Tamberg. **Canadast**: E. Emann. **Teadmata kust**: Gerda K. P. K.

Neist võitsid loosimisel: 1) 1 aastakäik „Romaan“ 1923 a. iluköites — **Joh. Beddy**, **Jänedalt**; 2) Kokakunst — **H. Lipstok**, Raasikult; 3) 1 anne Ed. Vilde kogutud teostest — **Anfs Kippar**, Tallinnast, Tehnika tän. 6.

„Romaani“ tahtus.

Ostke veel täna!

Homme on ehk juba hiija ja Teie ei saa enam üheltki lehemüüjalt **V. Haimeri** kuulsat ja põnevat romaani

Vabrikuneiu

5 anne

1, 2 3 ja 4 anne saada veel piiratud arvul.

Tellimiste vastuvõtmine ja ladu

Tallinn, „Edu“ trükikoja kontor

Suur Kompassi tän. 40.

Kõnetraat 24-68.

Üldse ilmub umbes 40 annet, igal laupäeval üks anne.

Saada kõigilt lehemüüjatelt.

„Romaan'i“ endiste aastakäikude

1922, 1923, 1924, 1925, 1926, 1927—üksikuid numbreid võib saada talitusest harilikku hinnaga: üksikud numbrid üksiknumbrihinnaga 40 snt.; 6 nr. $\frac{1}{4}$ aasta hinnaga (225 snt.) 12 nr. $\frac{1}{2}$ a. hinnaga (400 snt.); 18 nr. 625. snt.

1922. a. Nr. 2—18 üksiknumbrid 30 snt.; 6 nr. 170 snt.; 9 nr. 250.—; $\frac{1}{4}$ aastakäik (18 nr.) 500 snt.

Kõik, kes huvitawat, põnevat ja tuumakat lugemismaterjaali ihaldavad, leiavad seda rahvalikult toimetatud ajakirjas

== „ROMAAN“ ==

Ilmus trükist

H. HALJASPÖLD

Ühe wana üliõpilase mälestusi

Hind 80 senti.

Pealadu Tall. E.K.Ü „Päewalehe“ raamatukauplustes
Tallinnas, Pikk t. 2. ja S. Karja t. 23.

Müügil kõigis paremates raamatukauplustes.

Rätsepaäri

MAX JOHANSON

Tallinnas, Lühike jalg, 6
Kõnetraat 30-89

Teatab oma austatud tellijaskonnale ning sellest huvitatuile, et saadeti **sügis- ja talirideid** maitserikastes värvides ja suures valikus on Londonist kohale jõudnud.

Austusega **M. Johanson.**

Täiendage oma raamatukogu köidetud „Romaan“ aastakäikudega:

Aastakäik	1922	Ilu- ja poonahkköites	700.
„	1923	„	900.
„	1924	„	950.
„	1925	„	950.
„	1926 ja 1927 a.	„	950.

Kõitmata 200 mk. odavam. Saada kõigist suurematest rmtkpl. ja talitusest, **Müürivahe tän. 16, telefon 12-53.**

Riiete keemiline puhastuse ja pressimise tööstus

„VESTA“

NIGULISTE TÄN. 6 (apteegi vastu). Telefon 13-47.

Meeste- ja naisteriiete: ülikondade, kostüümide, palitute, jne. kiirpressimine ja puhastamine igasugu plekkidest.

Riiete parandus.

Ülkonna pressimine 15 min. jooksul.

Kohal pressijalle ootamiseks eriruum.

Aratoomine ja kojusaatmine tasuta.

Odavad hinnad.

